

ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา และผลกระทบต่อตลาดแรงงานไทย

ปิริยะ ผลพิรุฬห์* เดือนฉาย กองเงิน** กชชญาณ์ เกาลัดดา***

บทคัดย่อ

ปัญหาความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อตลาดแรงงานเป็นปัญหาหลักอย่างหนึ่งในตลาดแรงงานของประเทศไทยกำลังพัฒนา ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำลังประสบปัญหาดังกล่าว งานศึกษานี้ใช้ข้อมูลสำรวจสภาวะการมีงานทำของประเทศไทยในการประมาณการความน่าจะเป็นของการเกิดความไม่สอดคล้องทางการศึกษาทั้งในแนวนราบและแนวดิ่ง และผลกระทบของความไม่สอดคล้องดังกล่าวต่อผลลัพธ์ของตลาดแรงงาน (Labour Market Outcomes) ผลการศึกษาพบว่า ตลาดแรงงานไทยประสบปัญหาความไม่สอดคล้องในระดับสูง ทั้งความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งและความไม่สอดคล้องในแนวนราบ โดยความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งเกิดมากกับบัณฑิตที่จบในสาขาสังคมศาสตร์ ในขณะที่ความไม่สอดคล้องในแนวนราบจะเกิดมากกับบัณฑิตที่จบในสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ โดยสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพเป็นสาขาที่ประสบปัญหาความไม่สอดคล้องทั้งสองแบบนี้ต่ำที่สุดความไม่สอดคล้องของการศึกษานี้ต่างก็ส่งผลทางลบต่อการทำงานของแรงงานคนๆ นั้น โดยพบว่า ผู้ที่มีภาวะของความไม่สอดคล้องทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นในแนวนราบหรือแนวดิ่งจะมีรายได้ต่ำกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพสอดคล้องกับการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า ความไม่สอดคล้องทางการศึกษายังส่งผลลบต่อโอกาสของการมีงานทำที่ลดลงและส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นของการหางานทำใหม่เพิ่มขึ้น ปัญหาความไม่สอดคล้องทางการศึกษานี้ จะส่งผลกระทบต่อเนื้องานไปสู่งานในภาคการผลิตที่ไม่สามารถทำงานได้เต็มตามผลิตภาพ อันส่งผลต่อการออกกลางคัน และการขาดแคลนแรงงาน

คำสำคัญ: ความไม่สอดคล้องของการศึกษา, ผลลัพธ์ของตลาดแรงงาน, ประเทศไทย

* ศาสตราจารย์ประจำ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กทม 10240 กรุงเทพฯ Email: piriya@nida.ac.th

** ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่ 1222 ถนนพระรามที่ 3 แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กทม 10210 - Email: kapongpeang@hotmail.com

*** ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่ 1222 ถนนพระรามที่ 3 แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กทม 10210 - Email: kachayot@gmail.com

Educational Mismatches and Labor Market Outcomes

Piriya Pholphirul* Duenchai Khong-ngern** Kochaya Thowladda***

Abstract

Educational mismatches constitute negative impacts on labor markets in developing countries. Thailand is no exception. This study analyzes data obtained from Thailand's Labor Force Survey to estimate the likelihood of horizontal and vertical mismatches and their impacts on labor market outcomes. Estimation results reveal the existence of a high level of both vertical and horizontal mismatches in the labor market. The vertical mismatch tends to be most prevalent in the case of graduates with degrees in the social sciences, while the existence of the horizontal mismatch is mostly found in the case of graduates with backgrounds in the physical sciences. Education-job mismatches, either vertical or horizontal mismatches, are found to cause negative impacts on workers' employment by having lower monthly incomes than did those without such mismatches. Vertical mismatches seemed to result in lower incomes than did the horizontal mismatches. Furthermore, both types of mismatch are found to not have any significant impact on workers' employability. However, when analyzing samples' data divided by gender and fields of study, the impacts of the mismatches tended to vary.

Keywords: Educational Mismatch, Labor market outcomes, Thailandn

* Professor of Economics - Graduate School of Development Economics and Director of Center for Economic Development Studies, National Institute of Development Administration (NIDA) Serithai Road, Klong-Chan, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand. Email: piriya@nida.ac.th.

** Bank of Ayudhya PCL - 1222 Rama III Road, Bang Phongphang, Yan Nawa, Bangkok 10120 Thailand - Email: ka-pongpeang@hotmail.com

*** Bank of Ayudhya PCL - 1222 Rama III Road, Bang Phongphang, Yan Nawa, Bangkok 10120 Thailand - Email: kachayot@gmail.com

1. บทนำ

จากแต่เดิมประเทศไทยได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาประเทศโดยให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากการพึ่งพิงปัจจัยการผลิตที่มีราคาถูก (Factor-Driven Economy) โดยให้ความสำคัญกับการพึ่งพาการลงทุน (Investment Driven Economy) จากภาคเอกชนและต่างประเทศเป็นสำคัญ การลงทุนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในช่วงที่ผ่านมา จนกระทั่งหลังเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ในปี พ.ศ.2540 จึงส่งผลทำให้ประเทศไทยมีการปรับลดค่าเงินบาทและเกิดการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์รวม (Aggregate Demand) จากโครงสร้างที่เน้นการลงทุนในประเทศ เป็นโครงสร้างเศรษฐกิจที่พึ่งพาการส่งออก (Export-Led Growth) เป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ดี ผลลัพธ์ที่ออกมากลับเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจในลักษณะนี้มีโอกาสที่จะส่งผลเสียต่อประเทศในด้านของการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองกับการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งส่งผลเสียเป็นอย่างมากต่อสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการกดค่าจ้างแรงงานเพื่อพยายามรักษาดันทุนการผลิต ในอีกด้านหนึ่ง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อยกระดับไปสู่เศรษฐกิจที่ใช้นวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อน (Innovative-Driven Economy) และในการเข้าสู่การเป็นเศรษฐกิจที่ใช้นวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนนั้น ภาคการผลิตไทยจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีการลงทุนในนวัตกรรมในสัดส่วนสูงขึ้น

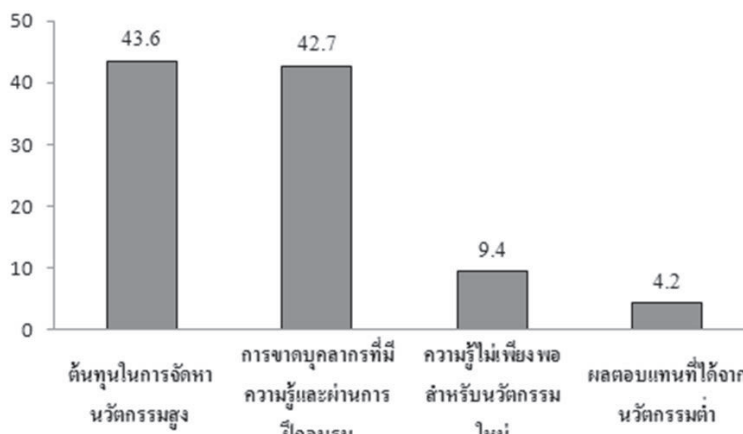
อย่างไรก็ดี World Bank (2008) ได้ทำการวิเคราะห์โดยการสัมภาษณ์ลึกลับผู้ประกอบการเพื่อหาสาเหตุลงลึกถึงสาเหตุว่าเพราะเหตุใดบริษัทไทยถึงให้ความสำคัญกับการลงทุนในนวัตกรรมที่ต่ำมากและพบว่าสาเหตุของการที่ภาคอุตสาหกรรมไม่ต้องการลงทุนในการสร้างนวัตกรรมส่วนใหญ่เกิดจาก ต้นทุนในการสร้างนวัตกรรมที่สูง (ร้อยละ 43.6) และการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ (ร้อยละ 42.7) ในขณะที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เองนั้นก็มีความรู้กับงานนวัตกรรมที่ตัวเองต้องการสร้างและเห็นว่าการสร้างนวัตกรรมที่สร้างนั้นจะได้ผลตอบแทนสูงกลับมา ซึ่งผลจากการสำรวจนี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะความรู้ที่กลายมาเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการยกระดับเศรษฐกิจของประเทศไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยการลงทุนในนวัตกรรม ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายกลับไปสู่ภาคการศึกษาที่ต้องทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตออกมาให้ตรงกับความต้องการ (รูปที่ 1) อย่างไรก็ดี เมื่อวิเคราะห์ย้อนกลับไปสู่ภาคการศึกษาพบว่า ประเทศไทยยังไม่สามารถผลิตบุคลากรที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยใช้นวัตกรรมได้

จากรูปที่ 2 พบว่านักศึกษาไทยในรั้วมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 ของนักศึกษาทั้งหมดกลับเลือกลงเรียนในสาขาสังคมศาสตร์ (Social Science) เช่นสาขาบริหารธุรกิจ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ ในขณะที่สาขาทางด้านวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์มีสัดส่วนของนักศึกษาที่ลงทะเบียนในสาขานี้ค่อนข้างน้อย ซึ่งผลที่พบนี้แสดงให้เห็นว่าบัณฑิตที่จบจากรั้วสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยนั้นมีโอกาสของการเกิดอุปทานส่วนเกิน (Over-Supply) ในสาขาทางสังคมศาสตร์ และมีโอกาสเกิดการขาดแคลนหรือถูกผลิตออกมาได้น้อย (Under-Supply) ในสาขาทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นต้น

ความไม่สอดคล้องดังกล่าวแสดงให้เห็นออกมาจากการที่แรงงานที่จบการศึกษาจากรั้วมหาวิทยาลัยของไทย ต้องใช้เวลาถึง 6-12 เดือนในการหางานทำ (รูปที่ 3) ในขณะที่แรงงานที่ไม่ได้จบการศึกษาหรือจบเพียงชั้นประถมศึกษาจะใช้เวลาน้อยกว่าในการหางาน การประสานการว่างงานที่เกิดขึ้นกับแรงงานที่จบการศึกษาในระดับสูงนี้สะท้อนให้เห็นถึง “ความไม่สอดคล้องในตลาดแรงงาน (Labor Market Mismatch)” ในด้านปริมาณ โดยมหาวิทยาลัย/สถาบันอาชีวศึกษาไม่สามารถผลิตบุคลากรที่ตรงตามสายที่ตลาดแรงงานต้องการ อันสะท้อนออกมาในลักษณะของการที่แรงงานจะต้องใช้เวลานานขึ้นเพื่อหางานที่เหมาะสมกับตน (หรือที่เรียกว่า Frictional Unemployment)

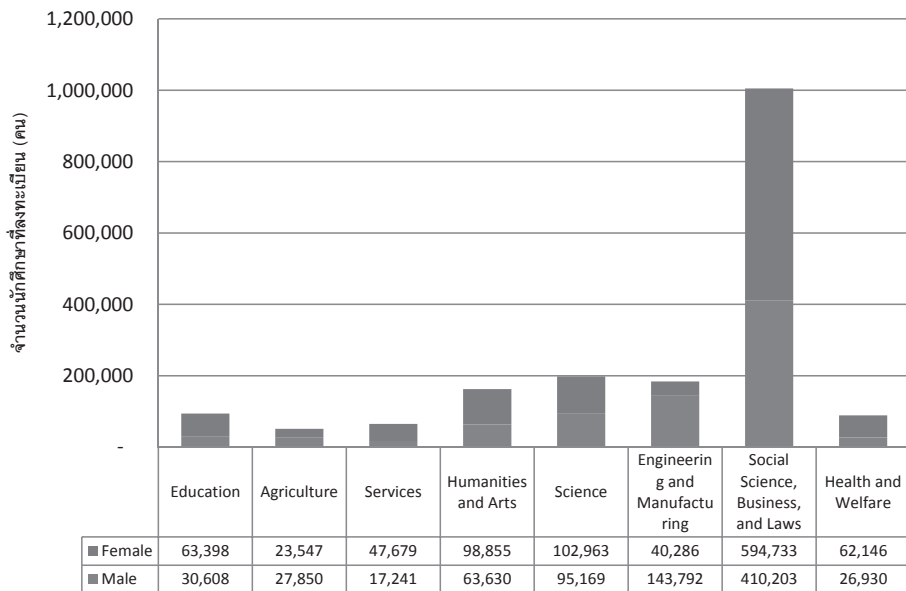
นอกจากปัญหาการขาดแคลนในเชิงปริมาณแล้ว ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน (Labor Shortage) ยังเกิดขึ้นในเชิงคุณภาพ โดยจากการสำรวจของ World Bank (2008) ระบุว่า ทักษะที่ขาดแคลนส่วนใหญ่จะเป็นทักษะพื้นฐาน (Basic Skill) และทักษะเชิงเทคนิค (Technical Skill) ในขณะที่มีผู้ประกอบการจำนวนน้อยเท่านั้น (ร้อยละ 3.9) ที่ระบุว่าสถาบันการศึกษาผลิตบุคลากรไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด (รูปที่ 4) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ถึงแม้มหาวิทยาลัยจะสามารถผลิตบัณฑิตได้เป็นจำนวนมากก็ตาม แต่นายจ้างก็ยังระบุว่าบัณฑิตที่ถูกผลิตออกมาจากรั้วมหาวิทยาลัยนั้นก็ยังมีความไม่ตรงตามความต้องการของตน โดยการขาดแคลนแรงงานเกิดขึ้นมากที่สุดในบริษัทที่มีขนาดเล็ก รองลงมาได้แก่กับบริษัทที่มีขนาดใหญ่ โดยตำแหน่งที่มีการขาดแคลนมากที่สุดได้แก่ตำแหน่งทางด้านผู้ดำเนินการในโรงงาน (ร้อยละ 28.7) ซึ่งขาดแคลนอยู่ประมาณกว่า 1 แสนตำแหน่ง รองลงมาได้แก่ ช่างฝีมือและหัตถกรรม (ร้อยละ 21.8) พนักงานบริการและพนักงานขาย (ร้อยละ 12.8) และพนักงานเทคนิค (ร้อยละ 9.6) ตามลำดับ โดยทักษะที่ขาดแคลนส่วนใหญ่จะเป็นทักษะในระดับกลาง (Semi-Skill) (Pholpirul, 2014)

รูปที่ 1: สาเหตุของการที่ภาคอุตสาหกรรมไม่ต้องการลงทุนในการสร้างนวัตกรรม

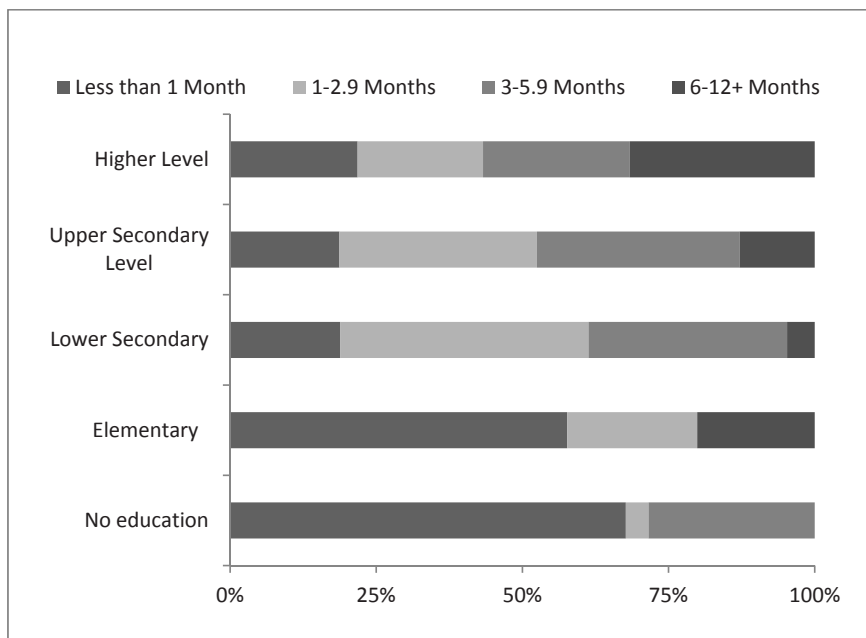
ที่มา: World Bank (2008)

รูปที่ 2: จำนวนนักศึกษาลงทะเบียนในมหาวิทยาลัยจำแนกตามเพศและสาขา

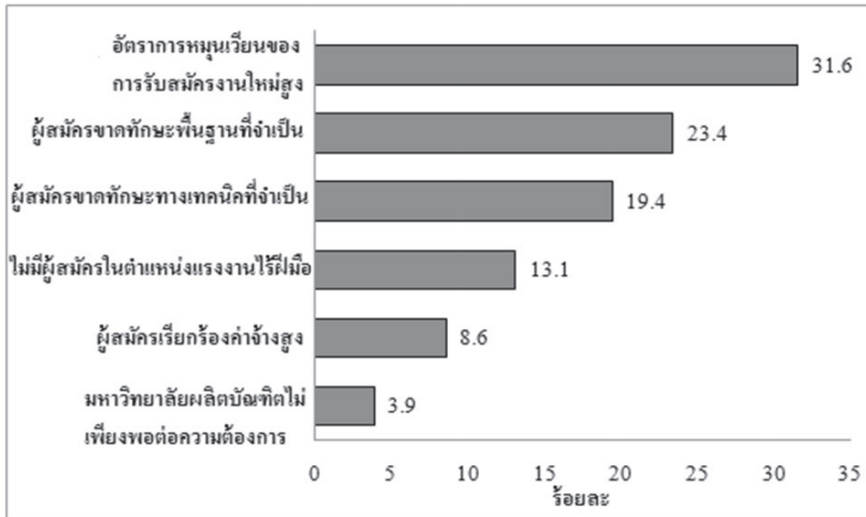
ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัยจากข้อมูลของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในปี พ.ศ.2554 ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

รูปที่ 3: ระยะเวลาที่ใช้ในการหางานจำแนกตามระดับการศึกษา (ไตรมาสที่ 3 ปี พ.ศ. 2553)

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

รูปที่ 4: สัดส่วนของผู้ประกอบการที่ระบุปัญหาการขาดแคลนบุคลากรโดยจำแนกตามสาเหตุต่างๆ

ที่มา World Bank (2008)

ถึงแม้ว่าระบบการศึกษาไทยจะประสบความสำเร็จในเชิงของปริมาณโดยการผลิตบัณฑิตที่จบจากรั้วมหาวิทยาลัยออกมาเป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม แต่ผู้ประกอบการไทยก็ยังระบุถึงปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่เกิดขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพ โดยการขาดแคลนแรงงานในเชิงปริมาณนี้เกิดจากการที่ความต้องการของตลาดแรงงานมีมากกว่าจำนวนแรงงานที่เข้าสู่ตลาดแรงงานในบางสาขาในขณะที่การขาดแคลนแรงงานในเชิงคุณภาพจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการของตลาดแรงงานไม่สอดคล้องกับคุณสมบัติ/ทักษะของแรงงานไม่ได้สอดคล้องกับความต้องการนั้น

จากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นพบว่า ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อตลาดแรงงาน (Educational Mismatch) ดังนั้นงานศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความไม่สอดคล้องทั้งแนวนราบและแนวตั้ง โดยจะเน้นวิเคราะห์ในระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษา และวิเคราะห์ถึงผลกระทบของความไม่สอดคล้องทั้งสองด้านนี้ต่อ ผลตอบแทนทางการศึกษาในแต่ละระดับ และแต่ละสาขาวิชาชีพ รวมไปถึงผลกระทบทางด้านการจ้างงานของแรงงาน โดยโครงการศึกษานี้จะใช้ข้อมูลจากการสำรวจรายบุคคล (Individual Data) จากการสำรวจสภาวะการทำงาน (Labor Force Survey) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ทำการสำรวจในปี พ.ศ. 2551 เป็นข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์

2. ความไม่สอดคล้องทางการศึกษา

การศึกษาวชิชาชีพ เช่น ภาคอาชีวศึกษาและภาคอุดมศึกษามีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาทักษะอาชีพ (Professional Skills) สำหรับบัณฑิตเพื่อที่จะมีความพร้อมในการประกอบอาชีพในอนาคต การผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการในตลาดแรงงาน นอกจากจะเป็นการสร้างความสำเร็จของอุปทานแรงงานต่ออุปสงค์แรงงานของการจ้างงานในสาขาที่ประเทศชาติต้องการแล้ว ความสอดคล้องของการ

ศึกษาต่อตลาดแรงงานดังกล่าวยังช่วยเพิ่มผลิตภาพแรงงาน อันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการ โดยองค์กรสามารถใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่กับทุนมนุษย์ที่ภาคการศึกษาผลิตขึ้น

ในทางตรงกันข้าม ถ้าบัณฑิตที่จบจากสถาบันการศึกษาไม่มีทักษะที่เป็นที่ต้องการ (หรือจบมาในสาขาที่ไม่ตรงตามความต้องการ) ในตลาดแรงงานแล้ว ระบบการผลิตบัณฑิตดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนกับการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาที่ไม่มีประสิทธิภาพต่อความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ไม่ว่าจะเป็นความต้องการในเชิงปริมาณหรือความต้องการในเชิงคุณภาพ อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงงบประมาณทางการศึกษาของประเทศโดยปัญหาความไม่สอดคล้องของการศึกษาต่อตลาดแรงงานนี้ถือได้ว่าเป็นอีกปัญหาหนึ่งของระบบการศึกษาในหลายๆ ประเทศ

งานศึกษาของ McKinsey Center for Government (2012) ได้อธิบายถึงสาเหตุของความไม่สอดคล้องทางการศึกษา (Education Mismatch) ที่กำลังเป็นปัญหาหลักในประเทศต่างๆ โดยสาเหตุประการแรกเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอันนำมาสู่ความต้องการของทักษะงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ภาคการศึกษาไม่สามารถปรับตัวและผลิตบุคลากรที่มีทักษะดังกล่าวได้ทัน เช่น ทักษะทางด้านภาษา ทักษะทางด้านไอที หรือในเทคโนโลยีใหม่ๆ หรือการบริหารจัดการใหม่ๆ เป็นต้น

ประการที่สอง การขาดความร่วมมือกันระหว่างสถาบันการศึกษากับตลาดแรงงาน โดยสถาบันการศึกษาทำหน้าที่ในการเรียนการสอนแต่ขาดการบูรณาการหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ภาคนายจ้างสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตรหรือจัดการเรียนการสอนได้ นอกจากนี้หลักสูตรยังขาดการเชื่อมโยงจากทฤษฎีไปสู่โลกในการทำงานจริง

ประการที่สาม ในหลายๆ ประเทศที่การศึกษาเน้นให้ความสำคัญกับใบปริญญาบัตรหรือวุฒิการศึกษา มากกว่าองค์ความรู้ (หรือทักษะ) ที่นักศึกษาควรได้รับจากการศึกษา นักศึกษาจึงมุ่งที่จะเรียนเพื่อให้ได้วุฒิการศึกษาเป็นสำคัญ และอาจไม่ให้ความสนใจในความรู้ที่ได้รับว่าจะเป็นความรู้ที่เป็นที่ต้องการในตลาดแรงงานหรือไม่

ประการที่สี่ ตัวนักศึกษาเองอาจไม่ได้มีข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอในการเลือกเรียนในสาขาที่สามารถประกอบอาชีพในอนาคต ไม่ทราบความถนัดของตนเอง ไม่ทราบถึงความต้องการในตลาดแรงงาน นักเรียนนักศึกษาเหล่านั้นไม่ได้รับการแนะแนวในการเลือกเรียนต่อในคณะที่ถูกต้องกับงานที่ตนเองจะทำในอนาคต

ทั้งนี้ ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อตลาดแรงงาน (Labor Market Mismatch) สามารถวัดได้สองลักษณะ ลักษณะแรก ได้แก่ *ความไม่สอดคล้องในแนวตั้ง (Vertical Mismatch)* ซึ่งมักเกิดจาก แรงงานมีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพนั้นๆ (Over-Education) ซึ่งเกิดจากการที่ภาคการศึกษามีการผลิตบัณฑิตที่มีวุฒิการศึกษาชั้นสูง (หรือทักษะชั้นสูง) ออกมาเป็นจำนวนมากเกินกว่าระดับของทักษะที่ต้องการในตลาดแรงงาน โดยผู้ว่าจ้างอาจต้องการแรงงานที่มีทักษะ/หรือมีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่านั้น การผลิตบัณฑิตที่มีวุฒิการศึกษาสูงที่มากจนเกินไปจึงส่งผลทำให้บัณฑิตที่จบมานั้นมีคุณวุฒิที่สูงเกินไป (Over-Qualified) และอาจส่งผลทำให้บัณฑิตที่จบใหม่เหล่านี้อยากหางานทำแต่หาไม่เจอ

นั้นนอกจากจะต้องประสบปัญหาว่างงานหรือต้องใช้เวลาในการหางานแล้ว บัณฑิตเหล่านั้นอาจไม่ได้ทำงานและได้รับค่าจ้างที่สูงตามวุฒิการศึกษาที่ตนจบมา

ลักษณะที่สอง *ความไม่สอดคล้องในแนวนอน (Horizontal Mismatch)* โดยเกิดจากแรงงานที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานซึ่งอาจจะเกิดจากการที่ระบบการศึกษาได้ผลิตบัณฑิตในสาขาใดสาขาหนึ่งมากเกินไป (หรือน้อยเกินไป) จึงส่งผลทำให้บัณฑิตที่จบมามีจำนวนมากว่าความต้องการในบางสาขา (และขาดแคลนในบางสาขา) ในการเพื่อให้ได้งานทำ บัณฑิตเหล่านั้นอาจจำเป็นต้องเปลี่ยนสายอาชีพไปทำงานในสาขาที่ไม่ตรงกับสาขาที่จบ นอกจากนี้ ความไม่สอดคล้องในแนวนอนอาจเกิดจากการที่บัณฑิตเลือกเรียนในสาขาที่ตนเองไม่ถนัดหรือไม่มีความชอบอย่างแท้จริง จึงส่งผลทำให้บัณฑิตเลือกทำงานในสาขาที่แตกต่างจากที่ตนจบมา

จากที่กล่าวไว้ข้างต้น ความไม่สอดคล้องของการศึกษาต่อตลาดแรงงานมักเกิดได้จากปัญหา “ข้อมูลข่าวสารที่ไม่สมมาตร (Asymmetric Information) ในตลาดแรงงาน” โดยแรงงานที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลของตลาดแรงงานได้อย่างครบถ้วนอาจไม่ทราบถึง อุปสงค์ของตลาดแรงงานในแต่ละช่วงเวลาหนึ่งๆ รวมไปถึงการคาดการณ์ความต้องการแรงงานในอนาคต ได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้แรงงานยังไม่มีกระบวนการศึกษาที่ดี ทำให้ผู้ที่กำลังจะศึกษาต่อหรือกำลังศึกษาอยู่ไม่ทราบว่าควรจะเลือกเรียนในสาขาไหนที่จะเหมาะสมกับทักษะที่ตลาดต้องการ และในบางครั้งการเลือกสาขาวิชาในการศึกษามักถูกเบี่ยงเบนไปด้วยแรงผลักดันรอบข้างในปัจจุบัน เช่น ตามค่านิยมของครอบครัวและสังคม ตามสถานะเงินเดือนและผลตอบแทนของอาชีพนั้นๆ ตามความง่ายยากง่ายของการเรียนของสาขานั้นๆ หรือตามสาขาวิชาที่บังเอิญสอบติด เป็นต้น (Venery, 1999)

นอกจากปัญหาความไม่สอดคล้องในตลาดแรงงานจะส่งผลกระทบต่อในระดับประเทศที่ไม่สามารถผลิตบุคลากรที่เป็นตามความต้องการของตลาดแรงงานแล้ว ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อตลาดแรงงานยังส่งผลกระทบต่อระดับบุคคลต่อแรงงานคนนั้นเอง ไม่ว่าจะเป็นการที่แรงงาน (ที่จบการศึกษาไม่ตรงตามความต้องการของตลาด) อาจต้องเปลี่ยนสายงานหรือยอมทำงานในสายงานที่ไม่ตรงตามศักยภาพหรือความชำนาญของตนเอง แรงงานถูกใช้ให้ทำงานต่ำกว่าศักยภาพของตนเอง (หรือต่ำกว่าวุฒิการศึกษาที่จบมา) อันส่งผลทางลบนอกจากจะต่อผลิตภาพของแรงงานคนนั้น (Labor Productivity) แล้ว ยังส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิตที่ลดลงของภาคธุรกิจที่จ้างแรงงานดังกล่าว

งานศึกษาในต่างประเทศได้มีการอธิบายถึงผลกระทบของความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อตลาดแรงงานในระดับบุคคลโดยพบว่าแรงงานที่มีระดับวุฒิการศึกษาที่ไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง (Vertical Mismatch) จะได้รับค่าตอบแทนที่ต่ำกว่าแรงงานที่ทำงานในอาชีพที่สอดคล้องกับระดับการศึกษา (Duncan and Hoffman, 1981; Cohn and Khan, 1995; Cohn and Ng, 1999; Quinn and Rubb, 2006) โดยความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งที่ยังมีผลทางลบต่อความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) และมีโอกาสที่จะส่งผลต่อการแสวงหางานใหม่ของแรงงานสูงขึ้น (On-the-Job Search) ซึ่งล้วนส่งผลทางลบต่อเนื่องมาสู่ปัญหาการออกกลางคัน (Turn-Over) และปัญหาการขาดแคลนแรงงาน (Job Vacancy) (Allen and Van der Velden, 2001)

เช่นเดียวกัน งานวิจัยสำหรับความสอดคล้องทางการศึกษาในแนวนาบ (Horizontal Mismatch) ได้ระบุว่า ความไม่สอดคล้องดังกล่าวอาจส่งผลทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากศักยภาพในตัวแรงงานคนนั้นๆ ได้อย่างไม่เต็มที่ จากการศึกษากของ Robst (2007) ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างของแรงงานในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า ประมาณร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างของแรงงานในสหรัฐอเมริกา มีความสอดคล้องกันระหว่างอาชีพและสาขาวิชาที่ศึกษามา ในขณะที่ร้อยละ 25 มีความสอดคล้องกันเพียงเล็กน้อย และร้อยละ 20 ไม่มีความสอดคล้องกันเลยโดยการเกิดความไม่สอดคล้องระหว่างการศึกษาและอาชีพในแนวนาบนี้มักพบมากในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย และไม่เคยแต่งงาน ในขณะที่ด้านเชื้อชาติ คนผิวขาวและคนเอเชียจะเกิดความไม่สอดคล้องระหว่างการศึกษาและอาชีพในแนวนาบมากกว่าคนผิวดำ (Black American) และคนลาตินอเมริกา (Hispanic American)

นอกจากนี้ยังพบว่า ความไม่สอดคล้องในแนวนาบที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกายังมีความแตกต่างกันในแต่ละสาขาวิชาอาชีพ โดยสาขาวิชาที่เกี่ยวกับทักษะทั่วไป (General Skills) เช่น สาขาวิชา ภาษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปศาสตร์ เกิดความไม่สอดคล้องในแนวนาบมากกว่าสาขาวิชาที่ต้องมีทักษะเฉพาะสำหรับการทำงาน (Specific Skill) อย่างสาขาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และ สถาปัตยกรรม โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงจะมีความไม่สอดคล้องในแนวนาบต่ำกว่าเพศชาย (Robst, 2007)

อย่างไรก็ดี ในการประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษานั้นสามารถทำได้อยู่หลายวิธี โดยในการประยุกต์ใช้สำหรับกรณีของประเทศไทยนั้นจะอธิบายในส่วนต่อไป

3. การประมาณการความไม่สอดคล้องในตลาดแรงงานไทย

จากที่ได้กล่าวไว้ในส่วนที่แล้ว ความไม่สอดคล้องระหว่างการศึกษาและอาชีพ (Labor Market Mismatch) นั้นสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง (Vertical Mismatch) และ 2) ความไม่สอดคล้องในแนวนาบ (Horizontal Mismatch) โดยในการประเมินระดับของความไม่สอดคล้องทั้งสองด้านสามารถทำได้ดังนี้

1. ความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง (Vertical Mismatch Measures) สามารถประเมินได้ 2 วิธีได้แก่

1.1. การให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินตนเอง (Subjective Measure) โดยได้มีการตอบแบบสอบถามถึงความพึงพอใจในการประกอบอาชีพว่าระดับการศึกษาที่มี เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพของเขาหรือไม่ (Allen and Velden, 2001)

1.2. การยึดตามหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม (Objective Measure) โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ของระยะเวลาการศึกษาในแต่ละอาชีพเป็นการวัดระดับการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพหนึ่งๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับระดับการศึกษาของบุคคลที่ทำงานในสาขาอาชีพนั้น (Cohn and Ng, 1999)

2. ความไม่สอดคล้องในแนวนาบ (Horizontal Mismatch Measures) สามารถประเมินได้ 2 วิธีเช่นกัน ได้แก่ (Robst, 2007 และ Nordin, Persson, & Rooth, 2010)

2.1. การประเมินตนเอง (Subjective Measure) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำการประเมินว่าอาชีพที่ตนทำนั้นต้องการทักษะในสาขาวิชาที่ตนเองสำเร็จการศึกษามากน้อยเพียงใด

2.2. การยึดตามหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม (Objective Measure) โดยใช้วิธีการพิจารณาในรายละเอียดของสาขาวิชาด้านการศึกษา กับอาชีพต่างๆ ว่าสาขาวิชาใดมีความสอดคล้องกับสาขาอาชีพหนึ่งๆ มากน้อยเพียงใด

เนื่องจากงานศึกษาในกรณีของประเทศไทยนี้จะใช้ข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการสำรวจภาวะการทำงานของแรงงานไทย (Labor Force Survey) ปี พ.ศ. 2554 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติมาเป็นข้อมูลหลักในการวิเคราะห์เพื่อประเมินหาระดับความไม่สอดคล้องทั้งในแนวดิ่งและในแนวรอบของประเทศไทย ดังนั้นงานศึกษานี้จึงเลือกที่จะใช้การวัดตามหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม (Objective Measure) ในการประมาณระดับของความไม่สอดคล้องทางการศึกษาทั้งแนวดิ่งและแนวราบดังกล่าว

โดยในส่วนของความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง (Vertical Mismatch) งานศึกษานี้ใช้แนวทางของ Cohn and Ng (1999) โดยดูจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยที่ทำงานในแต่ละสาขาอาชีพและดูว่าแรงงานแต่ละคนที่ทำงานในอาชีพดังกล่าวมีจำนวนปีการศึกษาที่สูงกว่าหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยหรือไม่ อย่างไรก็ดี เนื่องจากการสำรวจภาวะการทำงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติได้ระบุจำนวนปีการศึกษาต่างจากแบบสำรวจอื่นในต่างประเทศ โดยได้ระบุระยะเวลาของการศึกษาของบุคคลหนึ่งจากจำนวนปีของการศึกษาที่ควรจะเป็นตามหลักสูตร ไม่ได้ระบุจากจำนวนปีการศึกษาที่บุคคลนั้นใช้ในการศึกษาจริงโดยแท้ที่จริงแล้ว บุคคลนั้นอาจจะใช้เวลาที่นานกว่า (หรือสั้นกว่า) จำนวนปีที่ถูกระบุไว้ก็ได้ ซึ่งจำนวนปีการศึกษาที่ระบุไว้ในแต่ละอาชีพจึงอาจจะไม่ใช่จำนวนปีการศึกษาจริงที่แรงงานคนนั้นๆ ต้องใช้ในการเรียน¹² ดังนั้น แทนที่จะใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) เหมือนในงานศึกษาอื่นๆ การกำหนดความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง งานศึกษานี้จึงเลือกที่นำ “ค่าฐานนิยม (Mode) ” ของอาชีพหนึ่งๆ มาใช้กำหนดวุฒิการศึกษาที่เหมาะสมของอาชีพนั้น¹³

หลังจากนั้นนำมาเปรียบเทียบกับจำนวนปีที่แต่ละคนได้ใช้ในการศึกษาจริง โดยถ้าบุคคลหนึ่งมีจำนวนปีการศึกษาที่มากกว่าค่าฐานนิยมบวกกับค่า 1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\text{Mode} + 1 \text{ Standard Deviation}$) ก็แสดงว่าบุคคลนั้นมีระดับการศึกษาที่สูงเกินไปกว่างานที่ทำ (Over-Education) ในขณะเดียวกัน ถ้าบุคคลหนึ่งมีจำนวนปีการศึกษาที่น้อยกว่าค่าฐานนิยมลบกับค่า 1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\text{Mode} - 1 \text{ Standard Deviation}$) ก็แสดงว่าบุคคลนั้นมีระดับการศึกษาที่ต่ำเกินไปกว่างานที่ทำ (Under-Education)¹⁴

¹² ยกตัวอย่างเช่น หากบุคคลนั้นระบุว่าเขาสำเร็จการศึกษาสูงสุดที่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานสถิติแห่งชาติจะระบุว่าเขามีระยะเวลาของการศึกษาเท่ากับ 12 ปี หรือหากบุคคลนั้นจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี สำนักงานสถิติแห่งชาติจะระบุว่าเขามีระยะเวลาเท่ากับ 16 ปี เป็นต้น

¹³ การวิเคราะห์ในส่วนนี้แตกต่างจากงานวิจัยของ Cohn and Ng, 1999) ที่ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ในการวิเคราะห์

¹⁴ อย่างไรก็ดี ในการศึกษาครั้งนี้จะไม่นำบุคคลที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่างานที่ทำ (Under-Education) มาวิเคราะห์เนื่องจากการศึกษาที่ต่ำกว่างานที่ทำไม่ได้ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่บุคคลนั้นมีระดับการศึกษาที่สูงเกินไปกว่างานที่ทำ (Over-Education)

ในส่วนของการประเมินความไม่สอดคล้องในแนวราบ (Vertical Mismatch) งานศึกษาชิ้นนี้ใช้วิธีการวัดตามหลักเกณฑ์ที่ตามเหมาะสม (Subjective Measure) เช่นเดียวกัน โดยทำการจับคู่สาขาวิชาที่เรียนกับอาชีพที่เหมาะสมในแต่ละสาขาวิชาที่จบนั้น โดยเกณฑ์ในการเปรียบเทียบถูกอ้างจากวุฒิการศึกษาที่จำเป็นในแต่ละตำแหน่งงานที่จัดทำโดยกระทรวงแรงงาน ซึ่งระบุว่าในแต่ละอาชีพจำเป็นต้องจบวุฒิการศึกษาในด้านใดบ้าง เช่นหมอจำเป็นต้องมีวุฒิแพทยศาสตร์ หรือวิศวกรจำเป็นต้องมีวุฒิวิศวกรรมศาสตร์ ในขณะที่นายธนาคารสามารถจบบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องก็ได้

โดยข้อมูลการสำรวจสภาวะการทำงาน ณ ไตรมาสที่ 3 ปี พ.ศ. 2551 ได้มีการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 225,406 คน โดยหลังจากได้จำกัดข้อมูลเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในวัยแรงงานช่วงอายุ 15 - 40 ปีจะเหลือกลุ่มตัวอย่างจำนวน 80,748 คน หลังจากนั้นได้จำกัดใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะที่ศึกษาอยู่ในการศึกษาสายสามัญและอาชีวศึกษาเท่านั้นโดยทำการตัดกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาทางศาสนาออก รวมถึงตัดกลุ่มตัวอย่างที่การศึกษาไม่สามารถเทียบระดับได้และกลุ่มตัวอย่างที่เรียนแต่ไม่ทราบระดับการศึกษาของตน ซึ่งจะเหลือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 80,036 คน¹⁵

ในการวิเคราะห์ความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง (Vertical Mismatch) ได้ทำการจำกัดเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้น (ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ) ไปจนถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งทำให้เหลือกลุ่มตัวอย่างจำนวน 58,323 คน ในขณะที่การวิเคราะห์หาความไม่สอดคล้องในแนวราบ (Horizontal Mismatch) ได้เลือกเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่จบในระดับอาชีวศึกษาขึ้นไปซึ่งจะทำให้เหลือกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ความไม่สอดคล้องในแนวราบนี้จำนวน 16,262 คน¹⁶

จากการพิจารณาการกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่าง 16,262 คนจำแนกตามสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา (ตารางที่ 1) พบว่าโดยรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาบริหารธุรกิจและการบริการจำนวน 5,977 คน (ร้อยละ 37) วิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 2,995 (ร้อยละ 18) และการฝึกหัดครูและศึกษาศาสตร์ จำนวน 1,348 คน (ร้อยละ 8) ตามลำดับและเมื่อพิจารณาในด้านสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาจำแนกตามเพศพบว่า เป็นเพศชายจำนวน 7,499 คน (ร้อยละ 46) และเพศหญิงจำนวน 8,763 คน (ร้อยละ 54) โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชายโดยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์จำนวน

¹⁵ สาเหตุที่จำกัดกลุ่มตัวอย่างไว้ระหว่าง 15-40 ปีเนื่องจากเป็นวัยทำงานที่ยังมีการเปลี่ยนแปลงงานอยู่ และอยู่ในช่วงของการเรียนรู้ในการทำงาน ซึ่งจะทำให้สามารถวิเคราะห์ผลกระทบจากความไม่สอดคล้องในตลาดแรงงานได้ง่ายกว่าแรงงานที่อายุมาก (50 ปีขึ้นไป)

¹⁶ ในการระบุอาชีพ ได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามประเภทของอาชีพได้ทั้งสิ้น 357 อาชีพโดยได้จัดกลุ่มของประเภทอาชีพใหม่โดยยึดหลักจากเอกสารโครงสร้างของการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากลที่จัดทำขึ้นโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ได้อ้างอิงจากเอกสาร International Standard Classification of Occupations (ISCO) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) ซึ่งตามเอกสารดังกล่าวได้มีการแบ่งอาชีพเป็นรหัสตัวเลขซึ่งแยกย่อยถึงระดับรหัส 4 หลัก

2,900 คน (ร้อยละ 39) และธุรกิจและการบริการจำนวน 1,346 คน (ร้อยละ 18) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงโดยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาธุรกิจและการบริการจำนวน 4,631 คน (ร้อยละ 53)¹⁷

ตารางที่ 2 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างซึ่งจำแนกตามความไม่สอดคล้องทางการศึกษาทั้งในแนวดิ่งและความไม่สอดคล้องในแนวราบพบว่า โดยรวมแล้วแรงงานไทยที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไปจะต้องประสบปัญหาความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในแนวดิ่ง (Vertical Mismatch) ประมาณร้อยละ 35.97 โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 38.55) มากกว่ากลุ่มตัวอย่างเพศหญิง (ร้อยละ 33.20) โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสดมีความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งทางการศึกษามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 42.28 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพมามีความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งทางการศึกษาน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 28.22

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่เขตเทศบาลพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีผู้ที่มีความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในแนวดิ่งคิดเป็นร้อยละ 37.45 ซึ่งมากกว่านอกเขตเทศบาล (ร้อยละ 33.48) แต่หากพิจารณาตามภูมิภาคพบว่าในภาคใต้มีกลุ่มตัวอย่างที่มีความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งมากที่สุด คือร้อยละ 39.3 ในขณะที่ในกรุงเทพมหานครมีกลุ่มที่มีความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งต่ำที่สุด (ร้อยละ 32.85)

เมื่อพิจารณาจากระดับการศึกษาสูงสุดพบว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทต้องประสบกับปัญหาของความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในแนวดิ่งมากที่สุดโดยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 91.19 รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 71.14 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 69.38 และระดับปริญญาเอก (ร้อยละ 65)ตามลำดับ ในขณะที่ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจะประสบปัญหาความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในแนวดิ่งต่ำที่สุด (ร้อยละ 36.3)¹⁸

เมื่อจำแนกในแต่ละสาขาวิชาแล้วพบว่า ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในแนวดิ่งจะเกิดมากกว่ากับวิชาในสาขาทางสังคมศาสตร์ (Social Sciences) ซึ่งจะมีระดับค่อนข้างสูงในสาขาที่ไม่ได้เน้นใช้ทักษะเฉพาะ เช่น สาขาการจัดการการบริการ (ร้อยละ 66.96 สำหรับการบริการส่วนบุคคล และร้อยละ 64.29 สำหรับการบริการสังคม) สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ (ร้อยละ 57.33) สาขาวารสารศาสตร์และสารสนเทศ (ร้อยละ 54.75) สาขาธุรกิจและการบริการ (ร้อยละ 51.07) และสาขานิติศาสตร์และกฎหมาย (ร้อยละ 50.61) เป็นต้น

¹⁷ อย่างไรก็ดียังพบว่า ยังมีบางอาชีพที่สอดคล้องกับหลายสาขาวิชา อาทิ อาชีพเลขานุการ ซึ่งใช้ทักษะในสาขาวิชาสายสังคมศาสตร์ได้ทั้งหมด ในขณะที่บางอาชีพกลับไม่สอดคล้องกับสาขาวิชาใดเลย ซึ่งอาจหมายถึงการทำงานนั้นใช้เพียงทักษะทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นจบการศึกษาในสาขาวิชาใดก็สามารถประกอบอาชีพนั้นๆ ได้เช่น หัวหน้าหมู่บ้าน นักเขียน ศิลปินในสาขาต่างๆ ผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับศาสนา ผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับศิลปะ ความบันเทิง การกีฬาผู้ปฏิบัติงานขับเคลื่อนยานยนต์ ผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรโรงงานที่เคลื่อนที่ได้ อาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ในการขายและการให้บริการ ผู้ใช้แรงงานทางด้านการเกษตร การประมง เหมืองแร่ ก่อสร้าง การผลิต และการขนส่ง ฉะนั้นจึงไม่มีสาขาวิชาเฉพาะใดที่ตรงกับความต้องการในการประกอบอาชีพดังกล่าว โดยกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพเหล่านี้จะถูกตัดออกไปจากการศึกษาทำให้จากเดิมจำนวนอาชีพจากแบบสำรวจ จำนวน 357 อาชีพ เหลือเพียง 240 อาชีพจึงทำให้เหลือจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 13,602 คน

¹⁸ ซึ่งผลที่ได้นี้แสดงว่า ผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรียังเป็นที่ต้องการของตลาด อันสอดคล้องกับการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการศึกษา (Return on Education) ที่พบว่าสูงสุดในระดับปริญญาตรีด้วยเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 1: การกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาและเพศ

สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
การฝึกหัดครูและศึกษาศาสตร์	399	949	1,348
ศิลปศาสตร์	188	195	383
มนุษยศาสตร์	66	195	261
สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์	425	346	771
วารสารศาสตร์และสารสนเทศ	89	136	225
ธุรกิจและการบริการ	1,346	4,631	5,977
กฎหมาย	234	92	326
วิทยาศาสตร์ชีวภาพ	55	101	156
วิทยาศาสตร์กายภาพ	49	70	119
คณิตศาสตร์และสถิติ	14	25	39
คอมพิวเตอร์	419	661	1,080
วิศวกรรมศาสตร์	2,900	95	2,995
การผลิตและกระบวนการผลิต	108	63	171
สถาปัตยกรรมศาสตร์	434	44	478
การเกษตร ป่าไม้ และการประมง	233	139	372
สัตวแพทย์	19	10	29
สุขภาพ	169	697	866
การบริการทางสังคม	3	11	14
การบริการส่วนบุคคล	74	284	358
การบริการขนส่ง	3	2	5
การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม	15	17	32
การบริการด้านการรักษาความปลอดภัย	257	0	257
รวม	7,499	8,763	16,262

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัยจากการสำรวจกำลังแรงงาน พ.ศ. 2554 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 2: ความไม่สอดคล้องทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน (ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง)

สถานะทางเศรษฐกิจสังคม	ความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง	ความไม่สอดคล้องในแนวนอน
	(Vertical Mismatch)	(Horizontal Mismatch)
กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	35.97	40.03
ชาย	38.55	48.60
หญิง	33.20	33.09
โสด	42.28	40.48
แต่งงาน	32.88	39.7
มีอายุ	28.22	35.53
หย่า	32.83	38.8
แยกกันอยู่	34.71	41.57
ในเขตเทศบาล	37.45	38.56
นอกเขตเทศบาล	33.48	44.87
กรุงเทพมหานคร	32.85	36.37
ภาคกลาง	34.12	41.15
ภาคเหนือ	38.10	37.01
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	35.43	40.15
ภาคใต้	39.30	42.94
มัธยมศึกษาตอนต้น	60.72	-
มัธยมศึกษาตอนปลาย	69.38	-
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	71.14	51.38
อนุปริญญา	62.30	48.00
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	60.25	45.51
ปริญญาตรี	36.30	36.60
ปริญญาโท	91.19	34.38
ปริญญาเอก	65.00	20.00
การฝึกหัดครูและศึกษาศาสตร์	30.99	20.61
ศิลปศาสตร์	47.87	66.25
มนุษยศาสตร์	39.77	74.16
สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์	57.33	68.44
วารสารศาสตร์และสารสนเทศ	54.75	74.03
ธุรกิจและการบริการ	51.07	21.20
กฎหมาย	50.61	37.25
วิทยาศาสตร์ชีวภาพ	40.28	86.57
วิทยาศาสตร์กายภาพ	46.43	96.15
คณิตศาสตร์และสถิติ	32.43	90.63
คอมพิวเตอร์	48.59	89.93
วิศวกรรมศาสตร์	64.65	49.07
การผลิตและกระบวนการผลิต	53.46	87.50
สถาปัตยกรรมศาสตร์	46.61	52.02
สัตวแพทย์	42.86	63.64
สุขภาพ	13.66	8.59
การบริการทางสังคม	64.29	63.64
การบริการส่วนบุคคล	66.96	71.64
การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม	51.61	100.00

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัยจากการสำรวจกำลังแรงงาน พ.ศ. 2554 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อย่างไรก็ดี นอกจากสาขาทางด้านสังคมศาสตร์แล้ว ผลการประเมินยังพบว่าสาขาทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ และการผลิตและกระบวนการผลิตเองก็ประสบปัญหาความไม่สอดคล้องของการศึกษาในแนวดิ่งด้วยเช่นกัน โดยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 64.26 ในสาขาวิศวกรรมศาสตร์และร้อยละ 53.46 ในสาขาการผลิตและกระบวนการผลิต โดยสาเหตุสำคัญเกิดจากการที่สาขาดังกล่าวมีความต้องการผู้ที่จบสายช่าง (เช่น สาย ปวช. และ ปวส.) มาทำงานเป็นสำคัญ แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในสายนี้จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ดังนั้นบัณฑิตที่สำเร็จในสาขาวิศวกรรมศาสตร์และการผลิต/กระบวนการผลิตจึงเป็นอีกสายอาชีพหนึ่งที่ต้องประสบปัญหาความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในแนวดิ่ง

เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ของความไม่สอดคล้องของการศึกษาในแนวราบ (Horizontal Mismatch) พบว่าแรงงานไทยต้องประสบกับปัญหาความไม่สอดคล้องในแนวราบมากกว่าปัญหาความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง โดยแรงงานที่ประสบปัญหาความไม่สอดคล้องในแนวราบนี้มีจำนวนถึงร้อยละ 40.03 (ซึ่งสูงกว่าความไม่สอดคล้องของการศึกษาในแนวดิ่งที่เกิดขึ้นประมาณร้อยละ 35.97) โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชายมีความไม่สอดคล้องของการศึกษาในแนวราบคิดเป็นประมาณร้อยละ 48.6 ซึ่งสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่มีความไม่สอดคล้องในแนวราบเพียงร้อยละ 33.09 เท่านั้น

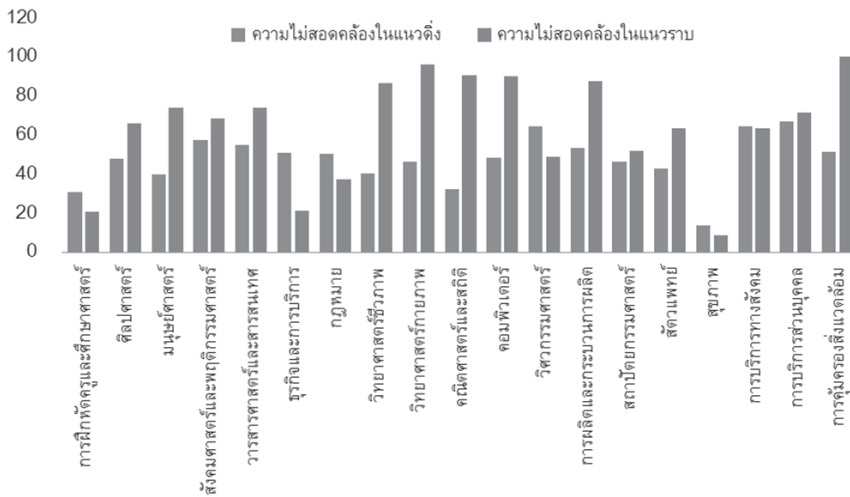
นอกจากนี้ หากพิจารณาตามสถานภาพสมรสพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพแยกกันอยู่มีความไม่สอดคล้องในแนวราบสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 41.57 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพฝ่ายมีความไม่สอดคล้องในแนวราบต่ำที่สุดคิดเป็นร้อยละ 35.53 เมื่อพิจารณาตามพื้นที่เขตเทศบาลพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีผู้ที่มีความไม่สอดคล้องในแนวราบคิดเป็นร้อยละ 44.87 ซึ่งมากกว่าในเขตเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 38.56 โดยภาคใต้มีกลุ่มตัวอย่างที่มีความไม่สอดคล้องในแนวราบมากที่สุด คือ ร้อยละ 42.94 ในขณะที่ในกรุงเทพมหานครมีกลุ่มที่มีความไม่สอดคล้องในแนวราบต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 36.37 และเมื่อพิจารณาจากระดับการศึกษาสูงสุดจะพบว่าระดับการศึกษาสูงสุดในระดับอนุปริญญา มีกลุ่มตัวอย่างที่มีความไม่สอดคล้องในแนวราบมากที่สุด คือ ร้อยละ 48 ในขณะที่รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 45.51 และระดับปริญญาตรี ร้อยละ 36.6 ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์จำแนกในแต่ละสาขาวิชาพบว่า สาขาทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพเป็นสาขาที่บัณฑิตที่จบมาต้องประสบปัญหาความไม่สอดคล้องของการศึกษาในแนวราบสูงที่สุดถึงร้อยละ 96.15 รองลงมาได้แก่ สาขาคณิตศาสตร์และสถิติ (ร้อยละ 90.63) คอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 89.93) วิทยาศาสตร์ชีวภาพ (ร้อยละ 86.57) สาขาการผลิตและกระบวนการผลิต (ร้อยละ 87.5) สาขาสัตวแพทย์ (ร้อยละ 63.64) ในขณะที่สาขาทางด้านสังคมศาสตร์เองก็มีระดับของความไม่สอดคล้องในแนวราบสูงด้วยเช่นกัน เดียวกัน ไม่ว่าจะเป็น สาขาการบริการส่วนบุคคล (ร้อยละ 71.64) การบริการสังคม (ร้อยละ 63.64) สาขาสังคมศาสตร์ และพฤติกรรม (ร้อยละ 68.44) สาขาการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 100)

ทั้งนี้พบว่า สาขาสุขภาพ (เช่น แพทย์ พยาบาล นักโภชนาการ) และ สาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ เป็นสาขาที่ประสบปัญหาความไม่สอดคล้องของการศึกษาทั้งในแนวดิ่งและในแนวราบต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสาขาอื่นๆ เนื่องจากการข้อมูลที่ศึกษาเป็นข้อมูลในระดับของการทำงานในแต่ละอาชีพและ

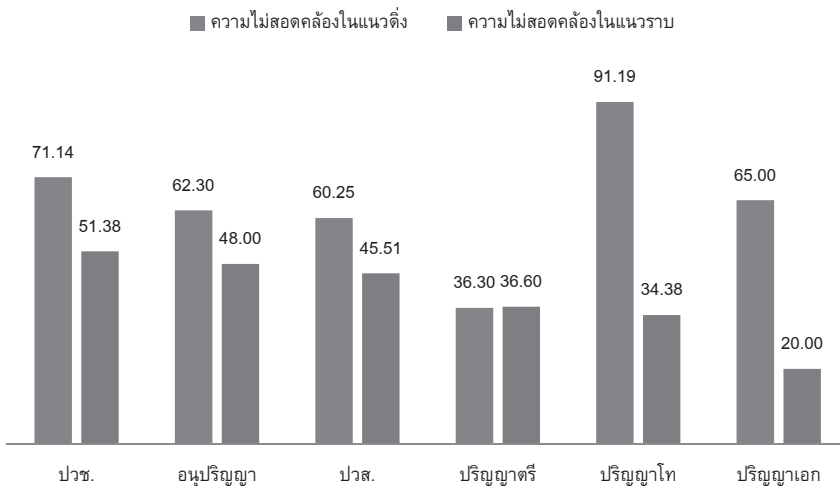
วิเคราะห์ย้อนกลับไปในสาขาที่แรงงานคนนั้นๆ จบมา โดยข้อกำหนดในวิชาชีพเหล่านี้ (แพทย์ พยาบาล และครู) ที่ต้องมีการสอบคุณวุฒิวิชาชีพ หรือสำเร็จการศึกษาในสาขาดังกล่าวโดยตรง จึงจะสามารถทำงานในสาขานั้นๆ ได้ ดังนั้นบัณฑิตที่เรียนจบมาในสายวิชานี้จึงมีคุณวุฒิและทักษะที่สอดคล้องกับการจ้างงานมากที่สุด

รูปที่ 5: ความไม่สอดคล้องของการศึกษาในแนวราบและความไม่สอดคล้องใน

ที่มา: วิเคราะห์จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรปี พ.ศ.2554

รูปที่ 6: ความไม่สอดคล้องของการศึกษาในแนวราบและความไม่สอดคล้องในแนวตั้งในแต่ละระดับการศึกษา

ที่มา: วิเคราะห์จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรปี พ.ศ. 2554

4. การประมาณการความไม่สอดคล้องทางการศึกษา

เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่อธิบายความไม่สอดคล้องของการศึกษาที่เกิดขึ้นดังกล่าว การศึกษาในส่วนนี้จะทำการประมาณการ (Estimation) หาปัจจัยที่ส่งผลต่อความไม่สอดคล้องของการศึกษาทั้งแนวดิ่งและแนวนอนโดยใช้ตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมของแรงงาน เช่น อายุ สถานภาพสมรส เขตที่อยู่อาศัย สถานการณ์ทำงาน และสาขาการศึกษาที่เรียนจบ มาเป็นตัวแปรอิสระ และทำการประมาณการด้วยแบบจำลอง Binary Probit Regression โดยตัวแปรตาม (Dependent Variable) ถูกกำหนดให้มีค่าเป็น 1 ถ้าแรงงานคนนั้นมีการทำงานที่ไม่สอดคล้องกับการศึกษา (ทั้งแนวดิ่งและแนวนอน) และมีค่าเป็น 0 ถ้าไม่เกิดความสอดคล้องดังกล่าว

จากผลการประมาณการ (ตารางที่ 3) พบว่า แรงงานที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกจะมีความน่าจะเป็นในการเกิดความไม่สอดคล้องของการศึกษาในแนวดิ่ง (Vertical Mismatch) สูงที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องดังกล่าวสูงกว่าแรงงานที่จบการศึกษาในระดับ ปวช. (ซึ่งเป็นระดับการศึกษาที่ใช้อ้างอิง) อยู่ประมาณร้อยละ 32.7 - 43.4 สำหรับ วุฒิปริญญาโทและประมาณร้อยละ 30.9 สำหรับวุฒิปริญญาเอก ในขณะที่ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจะเกิดโอกาสที่จะมีความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งต่ำที่สุดโดยต่ำกว่าผู้ที่จบในระดับ ปวช. ประมาณร้อยละ 23.5 - 32.5 โดยผลที่ได้นี้แสดงถึงปัญหาในการศึกษาชั้นสูงอย่างปริญญาโทและปริญญาเอกที่มีมากกว่าความต้องการในตลาดแรงงาน โดยระดับวุฒิการศึกษาระดับสูงดังกล่าวเป็นวุฒิที่สูงกว่าทักษะที่งานนั้นต้องการ (Over-Education) โดยแรงงานที่จบมาในระดับวุฒิปริญญาโทและเอกดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะทำงานต่ำกว่าทักษะที่ตนเองเรียนมา

นอกจากนี้ยังพบว่า อายุมีความสัมพันธ์ผกผันกับความไม่สอดคล้องของการศึกษาในแนวดิ่ง โดยเมื่อกลุ่มตัวอย่างมีอายุเพิ่มขึ้นจะมีแนวโน้มที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งที่ลดลง โดยอายุที่เพิ่มขึ้น 10 ปีจะมีความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งลดลงประมาณร้อยละ 5-8 นอกจากนี้เมื่อจำแนกตามเพศแล้วยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างชายมีแนวโน้มที่จะประสบปัญหาความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งมากกว่ากลุ่มตัวอย่างหญิงอยู่ประมาณร้อยละ 12 - 16.2

เมื่อพิจารณาตามสถานภาพสมรสพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรส สถานภาพหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ต่างมีความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพแยกกันอยู่ นั้นมีความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งสูงที่สุด โดยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสดโดยเฉลี่ยร้อยละ 11.2 - 18.5

ในด้านสถานะการทำงานพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแรงงานนอกระบบ (Informal Sector) มีความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในระบบ (Formal Sector) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน (Family-Owned Workers) มีความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสถานะการทำงานของกลุ่มอื่นๆ นอกจากนี้ในด้านของสาขาอาชีพ กลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาการให้บริการทางสังคม สาขาการให้บริการส่วนบุคคล มีความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งสูงที่สุด โดยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จ

การศึกษาในสาขาวิชาด้านการฝึกหัดครูและศึกษาศาสตร์ (ซึ่งเป็นฐานในการประมาณการ) โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 27.4, 21.1 และ 20.1 ตามลำดับ

โดยสรุป ปัญหาความไม่สอดคล้องของการศึกษาในแนวดิ่งมีโอกาสดังเกิดขึ้นได้สูงกับแรงงานชายมากกว่าแรงงานหญิง โดยเฉพาะแรงงานชายที่ยังเป็นโสด และจบการศึกษาสูง (ในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก) โดยสาขาทางด้านสังคมศาสตร์ที่การเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นทักษะทั่วไป (General Skill) นอกจากนี้ การทำงานในลักษณะของงานนอกระบบ (Informal Sector) ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลทำให้วุฒิการศึกษาที่จบมาไม่สอดคล้องกับงานที่ทำ

สำหรับการประมาณการความเป็นไปได้ของการเกิดความไม่สอดคล้องของการศึกษาในแนวนอน (Horizontal Mismatch) พบผลที่แตกต่างจากกรณีของความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง ความไม่สอดคล้องในแนวนอนกลับมีแนวโน้มที่จะแปรผกผันกับระดับการศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาในระดับปวช. มีโอกาสของการเกิดความไม่สอดคล้องในแนวนอนสูงที่สุด โดยจากข้อมูลพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาในระดับดังกล่าวโดยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในด้านหลักสูตรวิชาอุตสาหกรรม และแม้ว่าตลาดแรงงานจะต้องการแรงงานสายอาชีพทางด้านอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังพบว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาอุตสาหกรรมในระดับ ปวช. นั้นกลับเลือกที่จะไม่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมตามที่จบมา แต่เลือกที่จะทำงานในสาขาอาชีพอื่น

เช่นเดียวกับที่พบในกรณีของความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง อายุมีความสัมพันธ์ผกผันกับความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวนอน โดยเมื่อกลุ่มตัวอย่างมีอายุเพิ่มขึ้น 10 ปี ความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวนอนจะลดลงประมาณร้อยละ 2 - 6 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายมีความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวนอนสูงกว่าเพศหญิงประมาณร้อยละ 8.6 - 15.5 และเช่นเดียวกันกับความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานนอกระบบ (Informal Sector) ยังคงเป็นกลุ่มที่มีความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวนอนสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในระบบ¹⁹

อย่างไรก็ดี แตกต่างจากกรณีของความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง ผลของการประมาณการพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพมีความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวนอนสูงกว่าสาขาอื่นๆ โดยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาด้านการฝึกหัดครูและศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นฐานอ้างอิงถึงร้อยละ 61.2 โดยมีเพียงกลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาสัตวแพทย์สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์และสาขาวิศวกรรมศาสตร์เท่านั้นที่มีความน่าจะเป็นที่จะเกิดความสอดคล้องในแนวนอนต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์

¹⁹ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างนั้น มีความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวนอนสูงที่สุด โดยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มียู่อ้างอิงซึ่งเป็นฐานในการประมาณการ โดยเฉลี่ยร้อยละ 3.2 - 6.7 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะเป็นลูกจ้างรัฐวิสาหกิจมีความน่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวนอนต่ำที่สุด โดยต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มียู่อ้างอิง เฉลี่ยร้อยละ 29

ตารางที่ 3: การประมาณการความน่าจะเป็นในการเกิดความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งและแนวนอน

ตัวแปร	ความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง		ความไม่สอดคล้องในแนวนอน	
อายุ (ปี)	-0.003*** -0.001	-0.008*** -0.001	-0.006*** -0.001	-0.002* -0.001
เพศหญิง	-0.162*** -0.006	-0.120*** -0.012	-0.155*** -0.009	-0.086*** -0.012
สถานภาพ (อ้างอิง: โสด)				
สมรส	0.027*** -0.007	0.025** -0.011	0.007 -0.01	0.034*** -0.011
ม้าย	0.095*** -0.03	0.175*** -0.057	-0.016 -0.059	0.027 -0.066
หย่า	0.043** -0.022	0.041 -0.041	0.049 -0.039	0.071* -0.043
แยกกันอยู่	0.112*** -0.018	0.185*** -0.036	0.051 -0.04	0.099** -0.044
ภูมิภาค (อ้างอิง: กรุงเทพมหานคร)				
ภาคกลาง	0.017 -0.011	0.121*** -0.017	0.011 -0.016	0.040** -0.018
ภาคเหนือ	0.102*** -0.011	0.147*** -0.018	-0.025 -0.018	0.015 -0.02
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.088*** -0.011	0.144*** -0.018	0.025 -0.018	0.059*** -0.02
ภาคใต้	0.116*** -0.011	0.161*** -0.018	0.003 -0.018	0.041** -0.02
นอกเขตเทศบาล	0.092*** -0.006	0.031** -0.012	0.043*** -0.011	0.042*** -0.012
ระดับการศึกษา (อ้างอิง: ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.))				
มัธยมศึกษาตอนต้น	-0.208*** -0.013	- -	- -	- -
มัธยมศึกษาตอนปลาย	-0.050*** -0.013	- -	- -	- -
ประกาศนียบัตรระดับต่ำกว่าอนุปริญญา	-0.625*** -0.012	-0.535*** -0.012	-0.282*** -0.022	-0.016 -0.145
อนุปริญญา	-0.085** -0.042	-0.104** -0.046	0.024 -0.043	-0.096** -0.043
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	-0.155*** -0.015	-0.156*** -0.016	-0.023 -0.015	-0.062*** -0.015
ปริญญาตรี	-0.305*** -0.013	-0.325*** -0.015	-0.043*** -0.014	-0.122*** -0.016
ปริญญาโท	0.327*** -0.008	0.434*** -0.012	-0.029 -0.024	-0.111*** -0.025
ปริญญาเอก	0.161* -0.085	0.309*** -0.074	-0.165 -0.143	-0.003 -0.182

สถานะการทำงาน (อ้างอิง: ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง)				
นายจ้าง	-0.240***	-0.270***	-0.022	-0.008
	-0.018	-0.023	-0.03	-0.033
ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง	0.066***	0.204***	0.032*	0.067***
	-0.01	-0.022	-0.018	-0.02
ลูกจ้างรัฐบาล	-0.569***	-0.649***	-0.267***	-0.244***
	-0.008	-0.01	-0.013	-0.015
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	-0.530***	-0.518***	-0.290***	-0.291***
	-0.012	-0.008	-0.015	-0.016
ลูกจ้างเอกชน	-0.363***	-0.548***	-0.229***	-0.238***
	-0.008	-0.013	-0.014	-0.015
สาขาวิชา (อ้างอิง: การฝึกหัดครูและศึกษาศาสตร์)				
ศิลปศาสตร์	-	-0.005	-	0.402***
	-	-0.036	-	-0.026
มนุษยศาสตร์	-	-0.025	-	0.507***
	-	-0.042	-	-0.022
สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์	-	0.160***	-	0.448***
	-	-0.025	-	-0.019
วารสารศาสตร์และสารสนเทศ	-	0.088**	-	0.481***
	-	-0.043	-	-0.026
ธุรกิจและการบริการ	-	0.065***	-	-0.060***
	-	-0.02	-	-0.019
กฎหมาย	-	0.201***	-	0.161***
	-	-0.03	-	-0.035
วิทยาศาสตร์ชีวภาพ	-	-0.044	-	0.573***
	-	-0.055	-	-0.016
วิทยาศาสตร์กายภาพ	-	0.067	-	0.612***
	-	-0.056	-	-0.008
คณิตศาสตร์และสถิติ	-	-0.083	-	0.588***
	-	-0.112	-	-0.021
คอมพิวเตอร์	-	-0.011	-	0.610***
	-	-0.026	-	-0.01
วิศวกรรมศาสตร์	-	0.058**	-	0.146***
	-	-0.024	-	-0.024
การผลิตและกระบวนการผลิต	-	0.054	-	0.557***
	-	-0.049	-	-0.019
สถาปัตยกรรมศาสตร์	-	-0.099***	-	0.217***
	-	-0.034	-	-0.033
การเกษตร ป่าไม้ และการประมง	-	0.107***	-	0.355***
	-	-0.035	-	-0.029
สัตวแพทย์	-	-0.08	-	0.368***
	-	-0.112	-	-0.087
สุขภาพ	-	-0.199***	-	-0.166***
	-	-0.03	-	-0.024
การบริการทางสังคม	-	0.274**	-	0.414***
	-	-0.121	-	-0.114

การบริการส่วนบุคคล	-	0.211***	-	0.442***
	-	-0.032	-	-0.026
การบริการขนส่ง	-	-0.409**	-	0.519***
	-	-0.171	-	-0.114
การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม	-	-0.061	-	
	-	-0.112	-	
การบริการด้านการรักษาความปลอดภัย	-	0.117	-	-0.224**
	-	-0.123	-	-0.097
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)	36,002	15,943	13,600	13,576
Pseudo R2	0.245	0.372	0.082	0.261

*** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01, ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, * ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ณ ไตรมาสที่ 3 ปี 2551 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อย่างไรก็ดี ผลที่พบจากการประมาณการในกรณีของประเทศไทยนี้ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาในต่างประเทศ (สหรัฐอเมริกา) ที่พบว่าแรงงานที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับทักษะทั่วไป (General Skill) อาทิ สาขาภาษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปศาสตร์น่าจะเป็นที่จะเกิดความไม่สอดคล้องในแนวราบสูงกว่า (Robst, 2007) สาเหตุเนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่เน้นการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีเข้มข้น และให้ความสำคัญต่อการทำการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) อย่างต่อเนื่องจึงมีแนวโน้มที่ต้องการจ้างงานในสายวิทยาศาสตร์เป็นจำนวนมาก ในขณะที่ประเทศไทย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจยังมาจากการพึ่งพิงแรงงานราคาถูกและมีการลงทุนในนวัตกรรมมีค่อนข้างต่ำ จึงส่งผลทำให้ทางด้านอุปสงค์ต่อแรงงานไม่ได้มีความต้องการแรงงานในสายวิทยาศาสตร์มากเท่าที่ควร จึงเป็นสาเหตุให้แรงงานที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์ต้องเผชิญกับอัตราการว่างงานที่สูงกว่าและเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้แรงงานที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์กายภาพและชีวภาพจำนวนมากต้องเปลี่ยนไปเลือกประกอบอาชีพที่ไม่ตรงตามสาขาวิชาที่ตนสำเร็จการศึกษามา

โดยสรุป ความไม่สอดคล้องทั้งสองด้านมีโอกาที่จะเกิดกับคนที่มีอายุน้อยและจะเกิดมากที่สุดกับแรงงานที่ยังมีสถานะสมรส หมาย หรืออย่างร้างเนื่องจากในการทำงานครั้งแรกๆ แรงงานที่มีอายุน้อยอาจจะยังไม่สามารถเลือกงานที่ตรงตามสายที่เรียนได้ทันที หรืออาจจะต้องยอมทำงานที่ไม่ตรงตามทักษะ ตามวุฒิ หรือความชอบของตนเองเพื่อให้ได้รับการจ้างงาน และเมื่อแรงงานเหล่านั้นมีอายุมากขึ้นจึงจะมีประสบการณ์ในการทำงานที่จะสามารถเลือกทำงานในสาขาที่ตรงตามความถนัดและตามศักยภาพของตนได้มากขึ้น ในขณะที่ ผู้ที่สมรสแล้ว อาจมีครอบครัว จึงจำเป็นต้องทำงานในสาขาหรือในพื้นที่ที่จำกัด ไม่สามารถเปลี่ยนงานได้ง่ายเหมือนคนโสดเนื่องจากติดภาระทางครอบครัว จึงส่งผลทำให้ผู้ที่สมรสหรือแต่งงานแล้วจะเกิดโอกาสที่จะประสบกับความไม่สอดคล้องทั้งในแนวดิ่งและในแนวราบมากกว่า

อย่างไรก็ดี ปัญหาความไม่สอดคล้องในตลาดแรงงานนี้เป็นปัญหาหนึ่งที่สะท้อนถึงศักยภาพที่ล้นเหลือจากการเรียนการสอนในด้านวิชาชีพของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นจากสถาบันอาชีวศึกษาหรือจากสถาบันอุดมศึกษา การเรียนและไม่สามารถทำงานได้ตรงตามสายที่จบมาหรือทำงานต่ำกว่าคุณวุฒิของ

ตัวเองนั้นจะเป็นปัญหาต่อผลลัพธ์ในตลาดแรงงาน (Labor Market Outcomes) ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเกิดการเปลี่ยนงานหรือการหางานใหม่ การได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่าวุฒิการศึกษาจริง รวมไปถึงการเสียโอกาสในการได้รับการเรียนรู้ในสาขาที่เหมาะสมตามความต้องการและศักยภาพของแรงงานคนนั้นจริง โดยในส่วนต่อไปจะอธิบายถึงผลกระทบของความไม่สอดคล้องในตลาดแรงงานนี้กับผลได้ในตลาดแรงงานต่อไป

5. ผลกระทบของความไม่สอดคล้องต่อตลาดแรงงาน

จากที่ได้ศึกษาไว้ในส่วนที่แล้ว ปัญหาความไม่สอดคล้องในตลาดแรงงานทั้งในแนวดิ่ง (Vertical Labor Mismatch) และในแนวราบ (Horizontal Labor Mismatch) นี่เป็นปัญหาหนึ่งที่สะท้อนถึงความไม่มีประสิทธิภาพของการเรียนการสอนของการศึกษาวิชาชีพของประเทศไทย การไม่สามารถทำงานได้ตรงตามสายที่จบมาหรือทำงานต่ำกว่าคุณวุฒิของตัวเองนั้นจะเป็นปัญหาที่กระทบมาสู่ตลาดแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเกิดการเปลี่ยนงานหรือการหางานใหม่ การได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่าวุฒิการศึกษาจริง รวมไปถึงการเสียโอกาสในการได้รับการเรียนรู้ในสาขาที่เหมาะสมตามความต้องการและศักยภาพของแรงงานคนนั้น

ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ผลกระทบของการทำงานจากความไม่สอดคล้องทางการศึกษา โดยได้จำแนกผลลัพธ์ของตลาดแรงงานเป็น 3 ด้านได้แก่ 1. ผลกระทบต่อรายได้, 2. ผลกระทบต่อภาวะการมีงานทำ, และ 3. ผลกระทบต่อโอกาสในการหาใหม่

แบบจำลองที่ 1 ในตารางที่ 4 แสดงผลของการประมาณการตัวแปรด้านรายได้ด้วยแบบจำลองทอบิต (Tobit Model) กับตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น ประสบการณ์การทำงานด้านการศึกษา และด้านสถานะในตลาดแรงงาน จากนั้นในสมการที่ 2 และ 3 จึงเพิ่มตัวแปรด้านความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งและเพิ่มตัวแปรด้านความไม่สอดคล้องในแนวราบเข้ามา ตามลำดับ

จากผลการประมาณการพบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีรายได้ต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชายโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 10.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่กลุ่มตัวอย่างที่สมรสแล้วมีรายได้มากกว่ากลุ่มตัวอย่างคนโสดประมาณร้อยละ 8.7-10.7 ในขณะที่ผู้ที่แยกกันอยู่กับสามี (ภรรยา) มีรายได้ต่ำกว่าคนโสดประมาณร้อยละ 16.9 ในด้านของตัวแปรด้านภูมิภาคที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครซึ่งใช้เป็นฐานในการประมาณการเป็นกลุ่มที่มีรายได้สูงที่สุด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำที่สุดซึ่งต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครโดยเฉลี่ยร้อยละ 52.7 - 63.6 หากพิจารณาตามที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างตามเขตเทศบาลพบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจะมีรายได้สูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลประมาณร้อยละ 4.5 - 6.1 ในด้านของตัวแปรด้านระดับการศึกษาพบว่ารายได้ของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระดับการศึกษาของตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาในระดับสูงจะมีรายได้สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และหากพิจารณาตามสถานะในตลาดแรงงานลูกจ้างในภาคเอกชนมีรายได้ต่ำกว่าลูกจ้างรัฐบาลและพนักงานรัฐวิสาหกิจโดยเฉลี่ยร้อยละ 9.3-14.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในส่วนของความไม่สอดคล้องของการศึกษาต่อรายได้ในการทำงานพบผลที่สอดคล้องกับงานศึกษาในประเทศอื่นๆ²⁰ แรงงานที่ประสบปัญหาความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งหรือประกอบอาชีพที่ต่ำกว่าวุฒิการศึกษาของตน (Over-Education) จะมีรายได้ต่ำกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับระดับการศึกษาของตนประมาณร้อยละ 18.6 ซึ่งเป็นตัวเลขที่แสดงให้เห็นว่า ผลกระทบทางลบต่อรายได้ที่ลดลงในกรณีกลุ่มตัวอย่างของประเทศไทยนั้นสูงกว่างานศึกษาของ Cohn and Khan (1995) ที่ทำในประเทศสหรัฐอเมริกาที่พบว่าการศึกษาที่สูงเกินความจำเป็นมีผลทำให้รายได้ของกลุ่มตัวอย่างลดลงประมาณร้อยละ 5.3 - 13 อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงผลการประมาณการโดยจำแนกระหว่างกลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิงพบว่า ความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ของกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกันทั้งสองเพศ โดยแรงงานชายที่ประกอบอาชีพต่ำกว่าระดับวุฒิการศึกษาของตนเองจะได้รับรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 18.3 ในขณะที่แรงงานหญิงจะได้รับรายได้โดยเฉลี่ยลดลงประมาณร้อยละ 18.1

ในด้านของผลกระทบจากความไม่สอดคล้องในแนวนอนต่อรายได้ของแรงงานพบผลการประมาณการที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยในต่างประเทศ²¹ โดยพบว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพไม่สอดคล้องในแนวนอนหรือไม่สอดคล้องกับสาขาที่จบมาจะมีรายได้ต่ำกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพสอดคล้องกับสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาของตนประมาณร้อยละ 7.2 ในขณะที่ผลการประมาณการจะแตกต่างกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงโดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่ประกอบอาชีพที่ไม่สอดคล้องในแนวนอนจะมีรายได้ต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาถึงร้อยละ 9.4 ในขณะที่ความไม่สอดคล้องในแนวนอนนี้กลับไม่ได้ส่งผลกระทบต่อรายได้ของกลุ่มตัวอย่างเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ²²

นอกจากการประมาณการผลกระทบต่อรายได้จากการทำงานแล้ว ตารางที่ 4 ยังประมาณการผลกระทบของความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อการมีงานทำ (Active Work) และโอกาสในนอกจากตัวแปรด้านรายได้แล้ว เรายังทำการประมาณการโอกาสในการหางานทำใหม่ด้วยแบบจำลองโพรบิต (Probit model) โดยผลการประมาณการพบว่า ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการมี (หรือไม่มี) งานทำ แต่หากพิจารณากลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามเพศกลับพบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่ประสบความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งจะมีความน่าจะเป็นของการมีงานทำสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่ประกอบอาชีพสอดคล้องกับระดับการศึกษาของตนเองโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 0.5 ซึ่งผลที่พบนี้สามารถตีความได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่ยอมรับงานที่ต่ำกว่าระดับวุฒิการศึกษาของตนเองจะมีโอกาสที่จะมีงานทำหรือหางานทำได้ง่ายกว่าแต่จะได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่าแรงงานเพศหญิงที่ทำงานเหมาะสมกับวุฒิการศึกษาของตน

ในด้านของความน่าจะเป็นในการหางานใหม่พบว่าแรงงานที่มีความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งหรือผู้ที่มีการศึกษาเกินความจำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของตนเองจะมีความน่าจะเป็นของการหางานทำใหม่

²⁰ Cohn and Khan (1995), Cohn and Ng (1999) และ Quinn and Rubb (2005)

²¹ Robst (2007) และ Nordin et al. (2010)

²² ตัวเลขประมาณการที่ได้นี้ค่อนข้างใกล้เคียงกับงานศึกษาของ Robst (2007) ที่พบว่าผู้ที่มีความไม่สอดคล้องในแนวนอนจะมีรายได้ต่ำกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพสอดคล้องกับสาขาวิชาที่ตนสำเร็จการศึกษาโดยเฉลี่ยร้อยละ 11.9 ในกลุ่มตัวอย่างเพศชาย และร้อยละ 10.7 โดยเฉลี่ยในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง ในขณะที่ Nordin และคณะ (2010) พบว่าผู้ที่มีความไม่สอดคล้องในแนวนอนจะมีรายได้ต่ำกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพสอดคล้องกับสาขาวิชาที่ตนสำเร็จการศึกษา โดยเฉลี่ยร้อยละ 9.7 ถึง 11.9 ในกลุ่มตัวอย่างเพศชาย และร้อยละ 3.0 ถึง 15.5 ในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง

มากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพเหมาะสมกับระดับการศึกษาของตนประมาณร้อยละ 0.7 ส่วนผู้ที่มีความไม่สอดคล้องในแนวราบจะมีความน่าจะเป็นที่จะหางานทำใหม่มากกว่าผู้ที่มีความสอดคล้องระหว่างการศึกษากับแนวราบอยู่ประมาณร้อยละ 0.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ²³

หากพิจารณาตัวแปรด้านความไม่สอดคล้องของการศึกษากับการประกอบอาชีพของแรงงาน โดยแยกตามเพศพบว่า ความไม่สอดคล้องในแนวราบและแนวดิ่งส่งผลต่อกลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิงในทิศทางเดียวกัน โดยเมื่อแรงงานมีภาวะความไม่สอดคล้องระหว่างการศึกษากับการประกอบอาชีพเกิดขึ้น จะส่งผลให้แรงงานมีความน่าจะเป็นของการหางานทำเพิ่มมากขึ้น โดยตัวแปรด้านความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง ส่งผลให้แรงงานมีความน่าจะเป็นของการหางานทำเพิ่มสูงกว่าแรงงานที่ประกอบอาชีพสอดคล้องกับระดับการศึกษาประมาณร้อยละ 0.9 ในกลุ่มตัวอย่างเพศชาย และร้อยละ 0.5 ในกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง ส่วนตัวแปรด้านความไม่สอดคล้องในแนวราบนั้น ส่งผลต่อความน่าจะเป็นของการหางานทำใหม่ของกลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิงเท่ากันที่ประมาณร้อยละ 0.6 เมื่อเทียบกับแรงงานที่ไม่ประสบปัญหาความไม่สอดคล้องดังกล่าว (ตารางที่ 5)

นอกจากนี้ (แสดงในตารางที่ 6) เมื่อทำการประมาณการผลกระทบโดยแยกตามสาขาหลักๆ ได้แก่ สาขาสังคมศาสตร์ (Social Sciences), วิทยาศาสตร์ชีวภาพ (Health Sciences) และวิทยาศาสตร์กายภาพ (Physical Sciences) พบว่าแรงงานที่ประกอบอาชีพต่ำกว่าวุฒิการศึกษาของตนเอง จะมีรายได้ต่ำกว่าแรงงานที่ประกอบอาชีพเหมาะสมกับวุฒิการศึกษาของตนประมาณร้อยละ 26.1 สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์, ประมาณร้อยละ 30 ในสาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์ชีวภาพ, และประมาณร้อยละ 27.7 ในสาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์กายภาพโดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงว่าแรงงานที่จบจากสาขาการเรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ชีวภาพ (และประสบปัญหาความไม่สอดคล้อง) เป็นกลุ่มแรงงานที่ได้รับผลกระทบทางลบกับรายได้มากที่สุด

ในส่วนของผลกระทบของความไม่สอดคล้องในแนวราบพบว่าแรงงานที่ประกอบอาชีพไม่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่ตนสำเร็จการศึกษาจะมีรายได้ต่ำกว่าประมาณร้อยละ 5.6 สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์, ร้อยละ 19.8 สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์ชีวภาพ, และร้อยละ 7.5 สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ จากผลการประมาณการจะเห็นได้ว่าผู้ที่ประกอบอาชีพไม่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่ตนสำเร็จการศึกษา หากสำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่สร้างทักษะเฉพาะ (Specific Skill) ให้กับแรงงาน จะได้รับผลกระทบทำให้รายได้ลดลงมากกว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์ซึ่งโดยเปรียบเทียบแล้วจะสร้างทักษะทั่วไป (General Skill) ให้กับแรงงาน²⁴

²³ ผลการศึกษานี้แตกต่างจากงานศึกษาของ Allen and Velden (2001) ซึ่งพบว่าตัวแปรด้านความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งและแนวราบมิได้ส่งผลต่อความน่าจะเป็นของการแสวงหางานใหม่ แต่อย่างใด

²⁴ โดยผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Robst (2007) ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่พบว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาที่โดยเปรียบเทียบแล้วสร้างทักษะเฉพาะให้กับแรงงาน อย่างเช่นแรงงานที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิศวกรรมศาสตร์, วิทยาศาสตร์สุขภาพ และสาขาวิชาด้านคอมพิวเตอร์ จะได้รับรายได้ลดลงมากกว่าร้อยละ 20 เมื่อมีภาวะความไม่สอดคล้องในแนวราบ ในขณะที่ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาที่สร้างทักษะทั่วไปให้กับแรงงานเช่นสาขาศิลปศาสตร์ หรือสาขาภาษาอังกฤษ จะไม่ได้รับผลกระทบทางด้านรายได้จากความไม่สอดคล้องในแนวราบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในการประมาณการผลกระทบต่อการมีงานทำด้วยแบบจำลองโพรบิต (Probit Model) พบว่าประสบการณ์ทำงานที่เพิ่มขึ้น (ประมาณ 10 ปี) จะส่งผลต่อโอกาสในการมีงานทำเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ประมาณ 1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่แรงงานเพศหญิงจะมีโอกาสของการมีงานทำสูงกว่าแรงงานเพศชาย และแรงงานที่สมรสแล้วจะมีโอกาสของการมีงานทำมากที่สุด (เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานที่มีสถานะโสด) โดยกรุงเทพมหานครยังคงเป็นพื้นที่ที่ส่งผลต่อโอกาสในการมีงานทำมากกว่าภูมิภาคอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยลูกจ้างรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจจะมีโอกาสในการมีงานทำมากกว่าลูกจ้างเอกชน ประมาณร้อยละ 1 - 1.3 อย่างไรก็ตาม จากผลของการประมาณการพบว่า ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาทั้งในแนวราบและแนวดิ่งไม่ได้ส่งผล (อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ) ต่อโอกาสของการมีงานทำแต่อย่างไร

ในส่วนของการประมาณการด้วยแบบจำลองโพรบิต (Probit Model) ต่อความเป็นไปได้ในการหางานใหม่ของแรงงานพบว่า แรงงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานนานขึ้นจะมีแนวโน้มในการหางานทำใหม่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแรงงานที่มีสถานะของการแยกกันอยู่จะมีโอกาสในการหางานทำใหม่เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 1.2 เพื่อเปรียบเทียบกับแรงงานที่มีสถานะโสด โดยแรงงานในภาคใต้จะเป็นภูมิภาคที่มีโอกาสในการหางานทำใหม่มากที่สุด นอกจากนี้แรงงานในเขตเทศบาลจะมีโอกาสในการหางานทำใหม่มากกว่าแรงงานนอกเขตเทศบาล

อย่างไรก็ดี ยังพบว่า โอกาสในการหางานทำใหม่กลับแปรผกผันกับระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยแรงงานที่จบในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท จะมีโอกาสในการหางานใหม่ลดลงประมาณร้อยละ 0.4-0.9 เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานที่มีประกาศนียบัตรวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ทั้งนี้พบว่า แรงงานที่ประสบความไม่สอดคล้องทางการศึกษาทั้งในแนวราบและแนวดิ่งจะมีความเป็นไปได้ที่จะหางานใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแรงงานที่ประสบปัญหาความไม่สอดคล้องในแนวราบจะมีความน่าจะเป็นที่จะหางานทำเพิ่มประมาณร้อยละ 0.6 ในขณะที่ แรงงานที่ประสบปัญหาความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งจะมีความน่าจะเป็นที่จะหางานทำเพิ่มประมาณร้อยละ 0.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานที่ไม่ประสบปัญหาความไม่สอดคล้องดังกล่าว โดยเฉพาะแรงงานที่จบในสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ (ที่ประสบปัญหาความไม่สอดคล้องทางการศึกษานี้) จะมีโอกาสที่จะหางานทำใหม่มากกว่าแรงงานที่จบในสาขาอื่นๆ

ตารางที่ 4: ผลการประมาณการความสอดคล้องทางการศึกษาต่อรายได้ต่อเดือน, การมีงานทำ, และการหางานทำเพิ่ม

ตัวแปร	Log ค่าจ้าง (Tobit Model)		การมีงานทำ (Probit Model)		การหางานใหม่ (Probit Model)	
ประสบการณ์ทำงาน (ปี)	0.055***	0.054***	0.028***	0.001***	0.001**	-0.001*
	(0.003)	(0.003)	(0.007)	(0.001)	(0.001)	(0.001)
ประสบการณ์ทำงาน ²	-0.001***	-0.001***	0.001**	-0.001	0.001**	-0.001
	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)
กลุ่มตัวแปรหุ่นด้านเพศ:อ้างอิงเพศชาย						
เพศหญิง	-0.102***	-0.123***	-0.044*	0.003*	-0.001	-0.001
	(0.013)	(0.013)	(0.025)	(0.001)	(0.003)	(0.001)
กลุ่มตัวแปรหุ่นด้านสถานะสมรส : อ้างอิงโสด						
สมรส	0.104***	0.107***	0.087***	0.004**	-0.001	-0.001
	(0.014)	(0.014)	(0.022)	(0.002)	(0.002)	(0.002)
ฝ่าย	-0.004	0.009	-0.174	0.003	-0.012	0.007
	(0.063)	(0.063)	(0.142)	(0.007)	(0.025)	(0.007)
หย่า	-0.026	-0.021	0.112	-0.001	0.003	0.004
	(0.046)	(0.046)	(0.084)	(0.006)	(0.006)	(0.005)
แยกกันอยู่	-0.060	-0.045	-0.169*	-0.003	-0.005	0.012**
	(0.041)	(0.041)	(0.089)	(0.005)	(0.012)	(0.005)
เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ	0.235	0.241	-0.028	-	-	-
	(0.529)	(0.528)	(0.684)	-	-	-

กลุ่มตัวแปรทางด้านภูมิภาค:อ้างอิงกรุงเทพมหานคร									
ภาคกลาง	-0.294*** (0.022)	-0.292*** (0.022)	-0.299*** (0.034)	-0.014*** (0.004)	-0.014*** (0.004)	-0.008 (0.005)	0.010** (0.004)	0.009** (0.004)	-0.001 (0.002)
ภาคเหนือ	-0.599*** (0.025)	-0.585*** (0.025)	-0.496*** (0.038)	-0.021*** (0.006)	-0.021*** (0.006)	-0.014* (0.008)	0.019*** (0.006)	0.018*** (0.006)	-0.002 (0.002)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-0.636*** (0.025)	-0.625*** (0.025)	-0.527*** (0.038)	-0.030*** (0.007)	-0.030*** (0.007)	-0.022** (0.009)	0.016*** (0.006)	0.015** (0.006)	-0.001 (0.003)
ภาคใต้	-0.394*** (0.025)	-0.377*** (0.025)	-0.440*** (0.039)	-0.023*** (0.006)	-0.023*** (0.006)	-0.016* (0.009)	0.033*** (0.008)	0.031*** (0.008)	0.002 (0.003)
ตัวแปรทางด้านเขตเทศบาล :อ้างอิงผู้ที่อยู่เขตเทศบาล									
นอกเขตเทศบาล	-0.061*** (0.013)	-0.055*** (0.013)	-0.045* (0.024)	0.001 (0.001)	0.001 (0.001)	-0.001 (0.002)	0.004*** (0.001)	0.003*** (0.001)	0.001 (0.002)
กลุ่มตัวแปรทางด้านระดับการศึกษา:อ้างอิงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ									
ไม่เคยศึกษา	-0.518*** (0.062)	-0.631*** (0.062)	-	0.005 (0.005)	0.005 (0.005)	-	-0.002 (0.006)	0.003 (0.008)	-
ก่อนประถมศึกษา	-0.443*** (0.057)	-0.557*** (0.058)	-	0.009** (0.004)	0.009** (0.004)	-	-0.001 (0.006)	0.005 (0.008)	-
ประถมศึกษา	-0.357*** (0.050)	-0.470*** (0.051)	-	0.009** (0.005)	0.009** (0.005)	-	0.002 (0.007)	0.007 (0.008)	-
มัธยมศึกษาตอนต้น	-0.193*** (0.050)	-0.196*** (0.050)	-	0.008* (0.005)	0.008* (0.005)	-	-0.003 (0.005)	-0.003 (0.005)	-
มัธยมศึกษาตอนปลาย	0.017 (0.050)	0.012 (0.050)	-	0.012*** (0.003)	0.012*** (0.003)	-	-0.005 (0.004)	-0.005 (0.004)	-
ประกาศนียบัตรระดับสูงกว่า	0.208 (0.050)	0.100 (0.050)	0.113	-	-	-	-0.004 (0.004)	-0.001 (0.004)	-0.001 (0.004)

มัธยมปลายแต่ต่ำกว่าอนุปริญญา	(0.242)	(0.241)	(0.221)	-	-	(0.020)	(0.024)	(0.009)
อนุปริญญา	0.308*** (0.107)	0.284*** (0.107)	0.231** (0.107)	0.002 (0.011)	0.002 (0.011)	-	-	-
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	0.191*** (0.037)	0.160*** (0.037)	0.151*** (0.037)	0.004 (0.003)	0.004 (0.003)	-0.006* (0.003)	-0.005 (0.003)	-0.002 (0.002)
ปริญญาตรี	0.691*** (0.036)	0.623*** (0.036)	0.669*** (0.037)	0.009*** (0.003)	0.009*** (0.003)	-0.008*** (0.003)	-0.007** (0.003)	-0.005* (0.003)
ปริญญาโท	1.243*** (0.054)	1.309*** (0.054)	1.204*** (0.057)	-	-	-0.008*** (0.003)	-0.009*** (0.003)	-0.004*** (0.001)
ปริญญาเอก	1.394*** (0.261)	1.417*** (0.260)	1.274*** (0.345)	-	-	-	-	-
ตัวแปรหุ่นด้านสถานะในตลาดแรงงาน:อ้างอิงลูกจ้างรัฐบาลและลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ								
ลูกจ้างเอกชน	-0.148*** (0.018)	-0.127*** (0.018)	-0.093*** (0.023)	-0.013*** (0.002)	-0.013*** (0.002)	0.003* (0.002)	0.003 (0.002)	0.001 (0.002)
ความไม่สอดคล้องในแนวดิ่ง	-	-0.186*** (0.016)	-	-	0.001 (0.002)	-	0.007*** (0.002)	-
ความไม่สอดคล้องในแนวราบ	-	-	-0.072***	-	-	-	-	0.006***
ค่าคงที่	11.833*** (3.908)	11.963*** (3.900)	11.585*** (4.263)	-	-	-	-	-
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	31,551	31,551	9,947	30,453	30,453	30,236	30,236	9,011
Pseudo R ²	0.063	0.064	0.058	0.038	0.038	0.060	0.062	0.055

หมายเหตุ: *** หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 10%, 5% และ 1% ตามลำดับโดยตัวเลขในวงเล็บคือส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์ทั้งหมดแสดงเป็นค่า Marginal Effect

ตารางที่ 5: ผลกระทบของความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อค่าจ้าง การมีงานทำ และโอกาสในการหางานทำใหม่จำแนกตามเพศ

เพศ	ความไม่สอดคล้องในแนวตั้ง		ความไม่สอดคล้องในแนวนราบ	
	ค่าจ้าง	การมีงานทำ	ค่าจ้าง	การมีงานทำ
ชาย	-0.183*** (16,533)	-0.004 (15,479)	0.009*** (15,226)	-0.049 (4,225)
หญิง	-0.181*** (15,018)	0.005** (14,464)	0.005* (13,952)	-0.002 (5,362)

หมายเหตุ: ในทุกแบบจำลองมีการควบคุมตัวแปรด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน,สถานะในตลาดแรงงาน และสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา
*, **, *** หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 10%, 5% และ 1% ตามลำดับตัวเลขในวงเล็บคือจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการประมาณการในแต่ละแบบจำลอง

ตารางที่ 6: ผลกระทบของความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อรายได้, การมีงานทำ, และการหางานทำใหม่โดยแยกสาขาวิชา

สาขาวิชา	ความไม่สอดคล้องในแนวตั้ง		ความไม่สอดคล้องในแนวนราบ	
	รายได้	การมีงานทำ	รายได้	การมีงานทำ
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์	-0.261*** (6,598)	-0.003 (6,006)	0.001 (5,324)	-0.056* (5,846)
วิทยาศาสตร์สุขภาพ	-0.30*** (1,170)	-0.001 (1,000)	0.001 (789)	0.003* (714)
วิทยาศาสตร์กายภาพ	-0.277*** (3,341)	-0.004 (2,920)	0.002 (3,193)	-0.075* (2,994)

หมายเหตุ: ในทุกแบบจำลองมีการควบคุมตัวแปรด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน,สถานะในตลาดแรงงาน และสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา
*, **, *** หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 10%, 5% และ 1% ตามลำดับตัวเลขในวงเล็บคือจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการประมาณการในแต่ละแบบจำลอง

โดยสรุป จากผลการศึกษาพบว่าความไม่สอดคล้องของการศึกษากับการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งหรือในแนวราบต่างก็ส่งผลทางลบต่อการทำงานของคนๆ นั้น โดยเมื่อวิเคราะห์ผลกระทบต่อตัวแปรด้านรายได้, ภาวะการมีงานทำ, และความต้องการหางานทำใหม่อันเกิดจากความไม่สอดคล้องดังกล่าวพบว่า ผู้ที่มีภาวะของความไม่สอดคล้องกันระหว่างการประกอบอาชีพและการศึกษาจะมีรายได้ต่ำกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพสอดคล้องกับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างโดยรวมหรือแยกตามเพศ โดยพบว่า ความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งมักมีผลกระทบต่อการลดลงของรายได้มากกว่าความไม่สอดคล้องในแนวราบ

เมื่อวิเคราะห์ในด้านของผลกระทบจากความไม่สอดคล้องระหว่างการศึกษากับความน่าจะเป็นของการหางานทำเพิ่มของแรงงานพบว่า ความไม่สอดคล้องทางการศึกษาส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นของการหางานทำเพิ่มของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มต่างๆ ในทิศทางเดียวกัน คือเมื่อแรงงานประสบปัญหาความไม่สอดคล้อง ไม่ว่าจะเป็นในแนวดิ่งหรือในแนวราบ แรงงานจะมีความน่าจะเป็นของการหางานเพิ่มสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างโดยรวม หรือแยกตามเพศ หรือตามสาขาวิชาที่กลุ่มตัวอย่างสำเร็จการศึกษา

โดยนอกเหนือจากผลกระทบต่อตัวบุคคลนั้นๆ แล้ว ความไม่สอดคล้องทางการศึกษายังส่งผลกระทบต่อภาคนายจ้างที่จะได้แรงงานมาทำงานไม่เต็มตามศักยภาพ และอาจส่งผลต่อการลาออกและปัญหาการขาดแคลนแรงงานต่อมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำมาสู่ประสิทธิภาพการผลิตที่ลดลงในเวลาต่อมา

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในช่วงเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมา เศรษฐกิจของประเทศไทยต้องประสบอยู่กับการติดกับดักของประเทศที่มีรายได้ปานกลาง (Middle-Income Trap) โดยสาเหตุหลักเกิดจากการที่ประเทศไทยยังมีระดับของการลงทุนในนวัตกรรมในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ทั้งนี้จากการสำรวจของธนาคารโลกระบุว่า สาเหตุหลักของการลงทุนในนวัตกรรมที่ต่ำของภาคธุรกิจไทยเกิดจากการที่ประเทศไทยขาดแคลนแรงงานที่มีความรู้และความสามารถในการคิดค้นนวัตกรรมใหม่นั้น นอกจากนี้ ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน รวมไปถึงปัญหาการเปลี่ยนงาน ยังเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ภาคธุรกิจจะต้องประสบจากการจ้างแรงงานเข้ามาทำงานถึงแม้ว่าสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะผลิตบัณฑิตออกมาสู่ตลาดเป็นจำนวนมากก็ตาม แต่ปรากฏว่า บัณฑิตที่จบใหม่เหล่านั้นส่วนใหญ่ไปจบในสาขาทางด้านสังคมศาสตร์ อันส่งผลให้เกิดอุปทานส่วนเกิน (Over Supply) ของบัณฑิตในสาขาดังกล่าว และส่งผลให้บัณฑิตที่จบใหม่ต้องประสบปัญหาการไม่มีงานทำ หรือไม่สามารถหางานได้ทันทีหลังจากเรียนจบ ด้วยเหตุผลดังกล่าว บัณฑิตอีกเป็นจำนวนมากจำต้องทำงานไม่ตรงในสาขาที่ตนเองจบมา หรือบางคนต้องเลือกรับงานที่ทำต่ำกว่าศักยภาพ หรือต่ำกว่าวุฒิการศึกษาที่ตนจบมา ปัญหาดังกล่าวก็คือ ปัญหาความไม่สอดคล้องของการศึกษาต่อตลาดแรงงาน (Educational Mismatch หรือ Labor Market Mismatch)

ปัญหาความไม่สอดคล้องทางการศึกษาต่อตลาดแรงงานเป็นปัญหาหลักอย่างหนึ่งในตลาดแรงงานของประเทศกำลังพัฒนา ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำลังประสบปัญหาดังกล่าวโดยเป็นปัญหาที่สะท้อนถึงศักยภาพที่ล้มเหลวจากการเรียนการสอนในด้านวิชาชีพของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นจากสถาบันอาชีวศึกษาหรือจากสถาบันอุดมศึกษา การเรียนและไม่สามารถทำงานได้ตรงตามสายที่จบมาหรือทำงาน

ต่ำกว่าคุณสมบัติของตัวเองนั้นจะเป็นปัญหาที่นำมาสู่ผลลัพธ์ทางลบในตลาดแรงงาน (Labor Market Outcome) ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเกิดการเปลี่ยนงานหรือการหางานใหม่ การได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่าวุฒิการศึกษาจริง รวมไปถึงการเสียโอกาสในการได้รับการเรียนรู้ในสาขาที่เหมาะสมตามความต้องการและศักยภาพของแรงงานคนนั้นจริง

งานศึกษานี้ใช้ข้อมูลดิบรายบุคคลจากการสำรวจภาวะการทำงานของแรงงานไทย (Labor Force Survey) ปี พ.ศ. 2554 สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติมาเป็นข้อมูลหลักในการวิเคราะห์เพื่อประเมินหาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมต่อความไม่สอดคล้องทางการศึกษาทั้งในแนวดิ่ง (Vertical Mismatch) และความไม่สอดคล้องทางการศึกษาในแนวนอน (Horizontal Mismatch)

ผลจากการศึกษาพบว่า ตลาดแรงงานไทยประสบปัญหาความไม่สอดคล้องในระดับสูง (เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาในต่างประเทศ) ทั้งความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งและความไม่สอดคล้องในแนวนอน โดยความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งจะเกิดมากกับบัณฑิตที่จบการศึกษาในระดับสูงอย่างปริญญาโทและปริญญาเอกโดยเฉพาะจากสาขาทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ในขณะที่ความไม่สอดคล้องในแนวนอนจะเกิดมากกับบัณฑิตที่จบในสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ โดยสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพเป็นสาขาที่ประสบปัญหาความไม่สอดคล้องทั้งสองแบบนี้ต่ำที่สุด

ความไม่สอดคล้องของการศึกษากับการทำงานต่างก็ส่งผลทางลบต่อผลลัพธ์ของตลาดแรงงานโดยพบว่า ผู้ที่ประสบปัญหาความไม่สอดคล้องทั้งในแนวนอนหรือแนวดิ่งจะมีรายได้ต่ำกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพสอดคล้องกับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างโดยรวม หรือแยกตามเพศ หรือตาม สาขาวิชาที่กลุ่มตัวอย่างสำเร็จการศึกษา โดยความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งจะมีผลกระทบต่อการลดลงของรายได้มากกว่าความไม่สอดคล้องในแนวนอน

หากพิจารณาในแง่ของผลกระทบของความไม่สอดคล้องต่อภาวะการมีงานทำของแรงงานพบว่าความไม่สอดคล้องทั้งในแนวนอนและแนวดิ่งไม่ได้ส่งผลต่อความน่าจะเป็นของการมีงานทำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างใด แต่กลับพบว่าหากพิจารณาโดยแยกกลุ่มตัวอย่างออกตามเพศและตามสาขาวิชาที่กลุ่มตัวอย่างสำเร็จการศึกษา ความไม่สอดคล้องในแนวดิ่งส่งผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่างกลุ่มต่างๆ แตกต่าง และเมื่อวิเคราะห์ในด้านของผลกระทบจากความไม่สอดคล้องระหว่างการศึกษากับการประกอบอาชีพที่พบว่า ความไม่สอดคล้องทั้งในแนวดิ่งและแนวนอนส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นของการหางานทำใหม่ของแรงงานคนนั้นๆ ด้วยเช่นกัน

ปัญหาความไม่สอดคล้องทางการศึกษานี้ไม่ใช่เฉพาะเพียงทำให้เกิดต้นทุนส่วนบุคคล (Private Cost) เพียงอย่างเดียว แต่ยังสร้างต้นทุนต่อเนื่องต่อเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การลดลงของผลิตภาพแรงงานจากการจ้างบุคลากรที่ไม่สามารถทำงานได้ตรงตามศักยภาพของของตน ปัญหาการลาออกและการขาดแคลนแรงงาน ค่าเสียโอกาสของการเรียนในบุคคลนั้นๆ ที่ไปเลือกเรียนในสาขาที่ไม่ตรงตามสายงานในอนาคต หรือแม้กระทั่งการสิ้นเปลืองงบประมาณทางการศึกษาหมดไปกับการผลิตบัณฑิตที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

ในเชิงนโยบายจึงเป็นสิ่งที่ภาคการศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริมระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning Framework) ที่เปิดโอกาสให้แรงงานที่ทำงานไม่ตรงสาขา (หรือต่ำกว่าสาขา) ได้มีโอกาสในการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะเพิ่มเติมในระหว่างการทำงานมากขึ้น ภาครัฐควรสนับสนุนให้เกิดหลักสูตรที่สร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับภาคอุตสาหกรรมให้มากยิ่งขึ้น (Industry-University Linkages) โดยสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนบุคลากรกันระหว่างภาคเอกชนกับสถาบันการศึกษา เพิ่มบทบาทให้บัณฑิตศึกษาได้มีโอกาสในการฝึกอบรมจากการปฏิบัติงานจริงให้มากยิ่งขึ้น รวมไปถึงเปิดโอกาสให้สามารถเทียบหน่วยกิตจากการฝึกอบรมนั้นมาสู่เกรดของรายวิชาได้

ในระบบการเรียนการสอนปัจจุบัน นักศึกษาควรจะได้รับ การสนับสนุนให้เรียนในลักษณะของสหสาขาวิชา (Multidisciplinary Approach) มากขึ้นเพื่อให้ นักศึกษาได้รับความรู้เชิงกว้างในการศึกษาสาขาต่างๆ ซึ่งมีผลอย่างมากในการทำให้นักศึกษาได้รู้จักในการเชื่อมโยงความรู้จากสาขาต่างๆ และสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ได้มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ควรแก้ไขปัญหาค่าไม่สอดคล้องตั้งแต่ระบบแนะแนวในโรงเรียนก่อนที่จะเลือกคณะ โดยควรสร้างระบบที่มีประสิทธิภาพที่สามารถแนะแนวสาขาการเรียนต่อเพื่อให้ตรงตามบุคลิกภาพและความสนใจของนักเรียนคนนั้น โดยในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย เช่นระบบการให้ทำข้อสอบจิตวิทยา หรือระบบ Finger Scan เพื่อให้ นักเรียนสามารถรับทราบความถนัดของตนเองเพื่อที่จะสามารถเลือกเรียนในสาขาวิชาที่ตัวเองถนัดได้อย่างเหมาะสม

โดยภาพรวม ประเทศไทยควรมีการกำหนดสาขาการทำงานที่ต้องการให้ชัดเจนที่จะส่งผลต่อแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ และเชื่อมสาขาอาชีพที่ต้องการนั้นไปสู่สถาบันการศึกษาที่จะต้องการผลิตบุคลากรให้ตรงตามสาขาความต้องการทั้งนี้สาขาที่ต้องการไม่จำเป็นต้องผลิตออกมาในรูปแบบเดียวกันหมดและควรที่จะสอดคล้องกับความต้องการที่ลงลึกไปในระดับชุมชน

นอกจากนี้ควรจำแนกบทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งให้ชัดเจน เช่น เป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นการเรียนการสอนในระดับปริญญาชั้นสูง (เช่นปริญญาโทและเอก) โดยต้องเน้นการวิจัยในระดับสากล หรือเป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นด้านการสอนเพื่อออกไปทำงาน โดยอาจารย์ผู้สอนควรมีประสบการณ์ในการทำงานมาจากภายนอก หรือเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาคนในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งแต่ละประเภทย่อมมีจุดแข็งและจุดอ่อนที่แตกต่างกัน และจำเป็นต้องมีตัวชี้วัดที่ยืดหยุ่นและแตกต่างกัน

และในท้ายที่สุด สาเหตุของการเกิดความไม่สอดคล้อง (ไม่ว่าจะเป็นในแนวราบหรือแนวตั้ง) ล้วนเกิดจากการที่สังคมได้ให้คุณค่ากับใบปริญญามากกว่าทักษะที่แรงงานคนนั้นๆ มี ดังนั้นภาคนายจ้างสามารถเป็นอีกหนึ่งกระบอกเสียงที่สะท้อนระดับทักษะแรงงานที่ตนต้องการ และกำหนดเงินเดือนและผลตอบแทนที่อ้างอิงไปกับระดับทักษะการทำงานให้มากขึ้น

บรรณานุกรม

- Allen, J. & Van der Velden, R. (2001). "Education Mismatches versus Skill Mismatches: Effects on Wages, Job Satisfaction, and On-the-Job Search", *Oxford Economic Papers*,. 53(3): 434-452.
- Cohn,E., & Khan, S. P. (1995) "The Wage Effects of Over-Schooling Revisited", *Labor Economics*. 2(1): 67-76.
- Cohn, E. & Ng, Y.C. (2000) "Incidence and Wage Effects of Over-schooling and Under-Schooling in Hong Kong", *Economics of Education Review*. 19(2): 159-168.
- Duncan, G.J. & Hoffman, S.D. (1981) "The Incidence and Wage Effects of Over-education", *Economics of Education Review*, 1(1): 75-86.
- McKinsey Center for Government (2012) *Education to Employment: Designing a System that Works*, McKinsey Center for Government.
- Nordin, M., Persson, I., & Rooth, D. (2010) "Education-Occupation Mismatch: Is There an Income Penalty?", *Economics of Education Review*, 29(6): 1047-1059.
- Pholphirul, P. (2014) "Job Vacancies, Skill Development, and Training in Workplace: Evidence from Thai Manufacturers", *Journal of Applied Science*, 14(17): 1898-1908.
- Quinn, A.M., & Rubb, S. (2006) "Mexico's Labor Market: The Importance of Education-Occupation Matching on Wages and Productivity in Developing Countries", *Economics of Education Review*, 25(2): 147-156.
- Robst, J. (2007) "Education and Job Match: The Relatedness of College Major and Work", *Economics of Education Review*, 26(4): 397-407.
- Veneri, C.M. (1999) "Can Occupational Labor Shortages be Identified using Available Data?", *Monthly Labor Review*, 1999: 15 - 21.
- World Bank (2008) *Thailand Investment Climate Assessment Update*, Bangkok: The World Bank.